

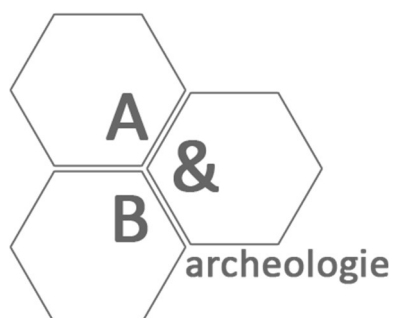
2023.079

Archeologienota Varsenare Zandstraat

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE, Sander DEBRABANDERE en Paulien FONTEYN

6-6-2023

Titel: Archeologienota Varsenare Zandstraat

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke, Sander Debrabandere en Paulien Fonteyn

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2023E290

Intern projectnummer: 2023.079

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Varsenare (Jabbeke), Zandstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 64275,78 en Y: 209651,23; X: 64541,48 en Y: 209796,22

Oppervlakte plangebied: 6017m²

Kadastergegevens: Jabbeke, afdeling 4/Varsenare afdeling 1, sectie C, percelen 149E2, 149Y, 149Z (zie figuur 8)

Topografische kaart: zie figuur 6 en 7

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Sander Debrabandere (assistent-archeoloog) en Paulien Fonteyn (erkend archeoloog)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 06/06/2023

© Acke & Bracke bv, Dorpvaart 76, 9180 Moerbeke-Waas. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	5
1.1. WETTELIJK KADER	5
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	5
1.2.1. VRAAGSTELLING	5
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	5
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	6
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	6
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	7
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	7
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	7
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	7
2. BUREAUONDERZOEK	8
2.1. HUIDIGE TOESTAND	8
2.2. GEPLANEDE WERKEN	11
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	13
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	13
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	15
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	17
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	17
2.4. HISTORISCHE SITUERING	20
2.4.1. VARSENARE	20
2.4.2. PLANGEBIED	21
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	28
2.5.1. STEENTIJDEN	28
2.5.2. METAALTIJDEN	29
2.5.3. ROMEINSE TIJD	29
2.5.4. MIDDELEEUWEN	30
2.5.5. NIEUWE EN NIEUWSTE TIJD	33
3. SYNTHESE	35
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	35
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	35
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	36
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	37
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	38
4. SAMENVATTING	40
5. BIBLIOGRAFIE	42

6. BIJLAGES **44**

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden aan de Zandstraat te Varsenare (deelgemeente van Jabbeke, provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Inventaris Onroerend Erfgoed geraadpleegd.¹ Deze online databank is deels uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met wat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

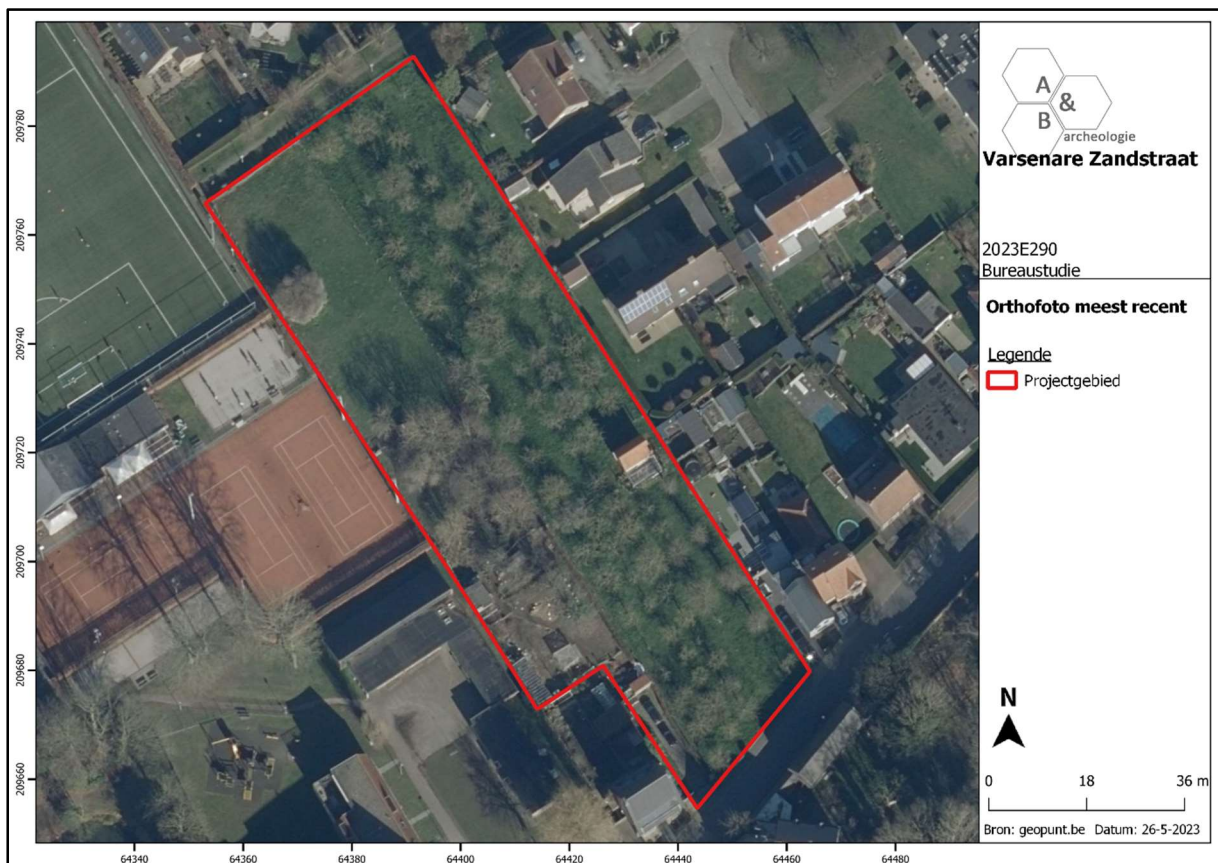
1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het plangebied heeft een oppervlakte van 6017m² en is gelegen ten noorden van de Zandstraat en ten zuiden van een pad dat in het oosten aansluit op de Provenhofstraat. In het oosten en zuidwesten wordt het terrein omsloten door bebouwde percelen, in het noordwesten zijn sportvelden aanwezig. Het plangebied zelf is op heden grotendeels onbebouwd, op enkele kleine bijgebouwen na. Het grootste deel van het terrein is in gebruik als fruitboomgaard, maar in het noordwesten komt ook een stukje grasland voor. Het zuidwestelijke terreindeel doet op heden dienst als achtertuin bij de woning ter hoogte van de Oude Dorpsweg 48. Ten oosten van deze woning behoort een verharde oprit eveneens tot het plangebied.

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2022 (bron: geopunt.be).

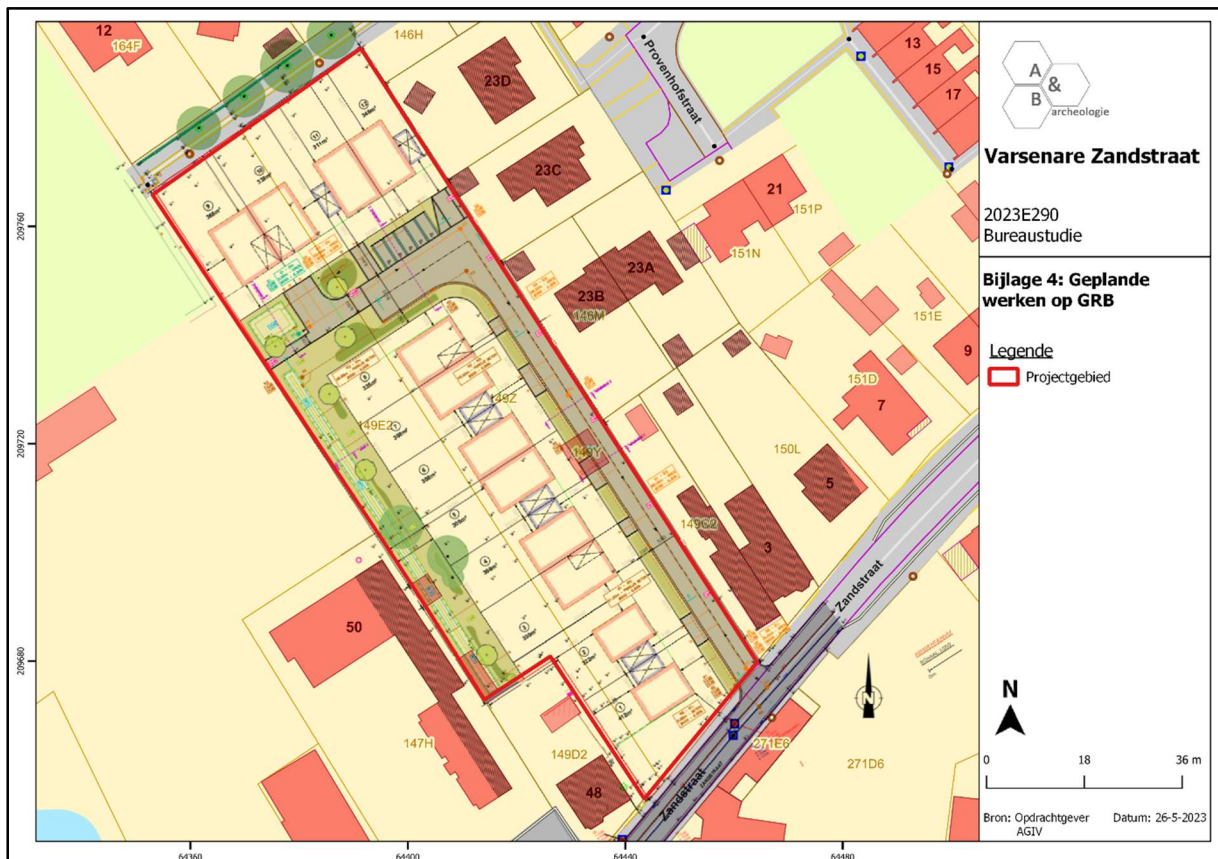

Figuur 3 Zicht op het plangebied vanop de Zandstraat in het zuidwesten (bron: <http://maps.google.be/>).

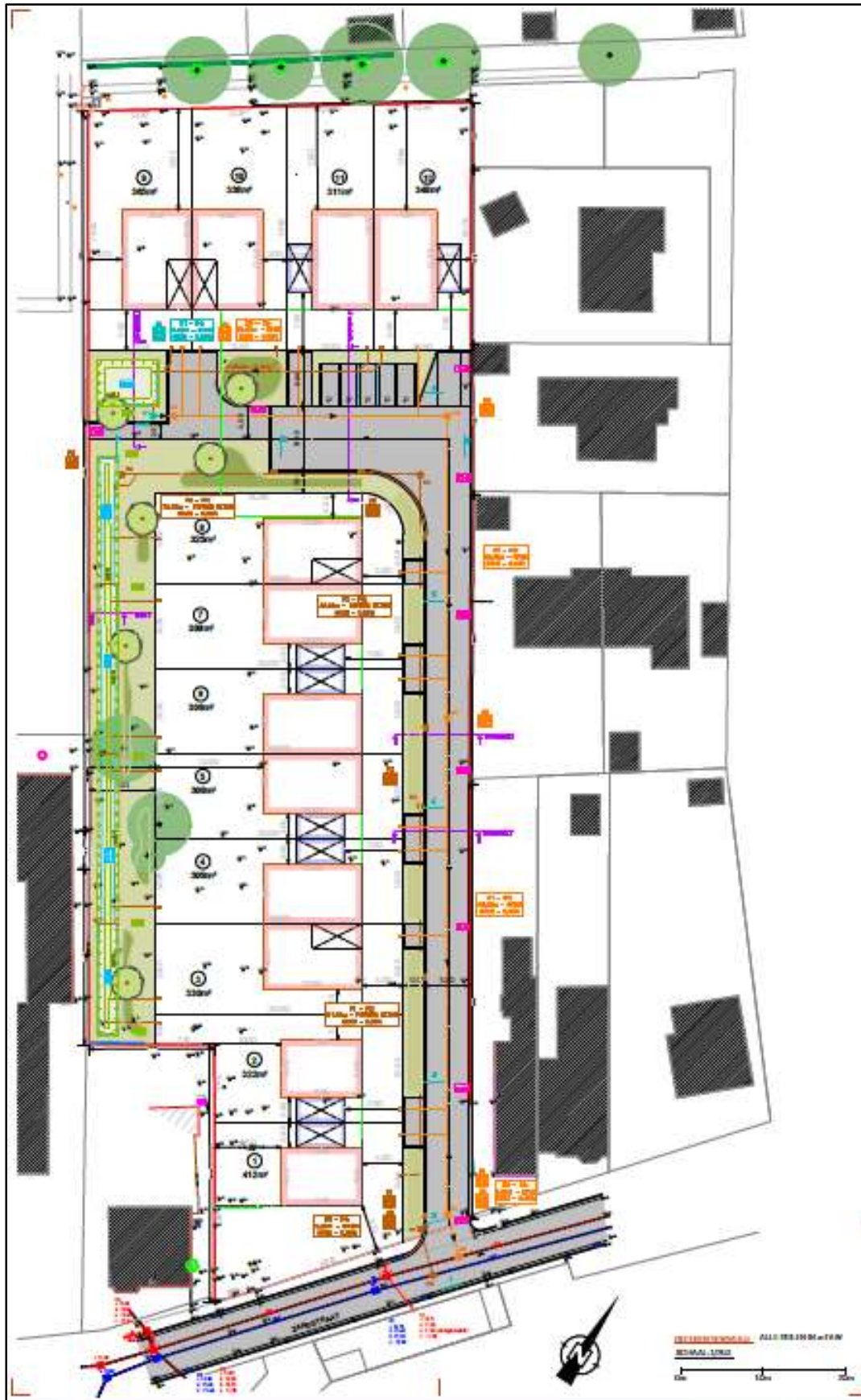
2.2. Geplande werken

In eerste instantie zullen de bestaande bijgebouwtjes, verhardingen en bomen verwijderd worden. Vervolgens zal het terrein verkaveld worden in twaalf nieuwe loten voor open en halfopen bebouwing, georiënteerd langsheen een nieuwe interne wegenis die zal worden aangelegd langs de oostelijke zijde van het terrein. In het noorden zal de wegenis afbuigen naar het westen om toegang te verschaffen tot loten 9 t.e.m. 12. Langsheen de wegenis worden in deze zone enkele parkeerstroken voorzien. De nieuwe woningen worden voorzien met een voor-, achter- en zijtuin, waarin plaats voor een carport wordt voorbehouden. Verder wordt rondom de woningen en de wegenis een nieuwe groenzone aangelegd. In het westelijke deel van het terrein worden binnen deze groenzone infiltratievoorzieningen uitgewerkt.

Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden binnen de grenzen van het plangebied: de sloop van de bestaande bebouwing, het opbreken van de bestaande verharding, het rooien van de bomen, het bouwrijp maken van het terrein, de bodemingrepen voor de aanleg van de interne wegenis, de aanleg van nutsleidingen, de funderingswerken, het optrekken van de nieuwe woningen, de aanleg van tuinen, groenzones en verhardingen, het uitgraven van de infiltratievoorziening enz. Ook het werfverkeer zal invloed hebben op de ondergrond. Aangezien het dossier een verkavelingsaanvraag betreft, moet rekening gehouden worden met een integrale bodemverstoring over het volledige plangebied.

Figuur 4 Geplande werken geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).

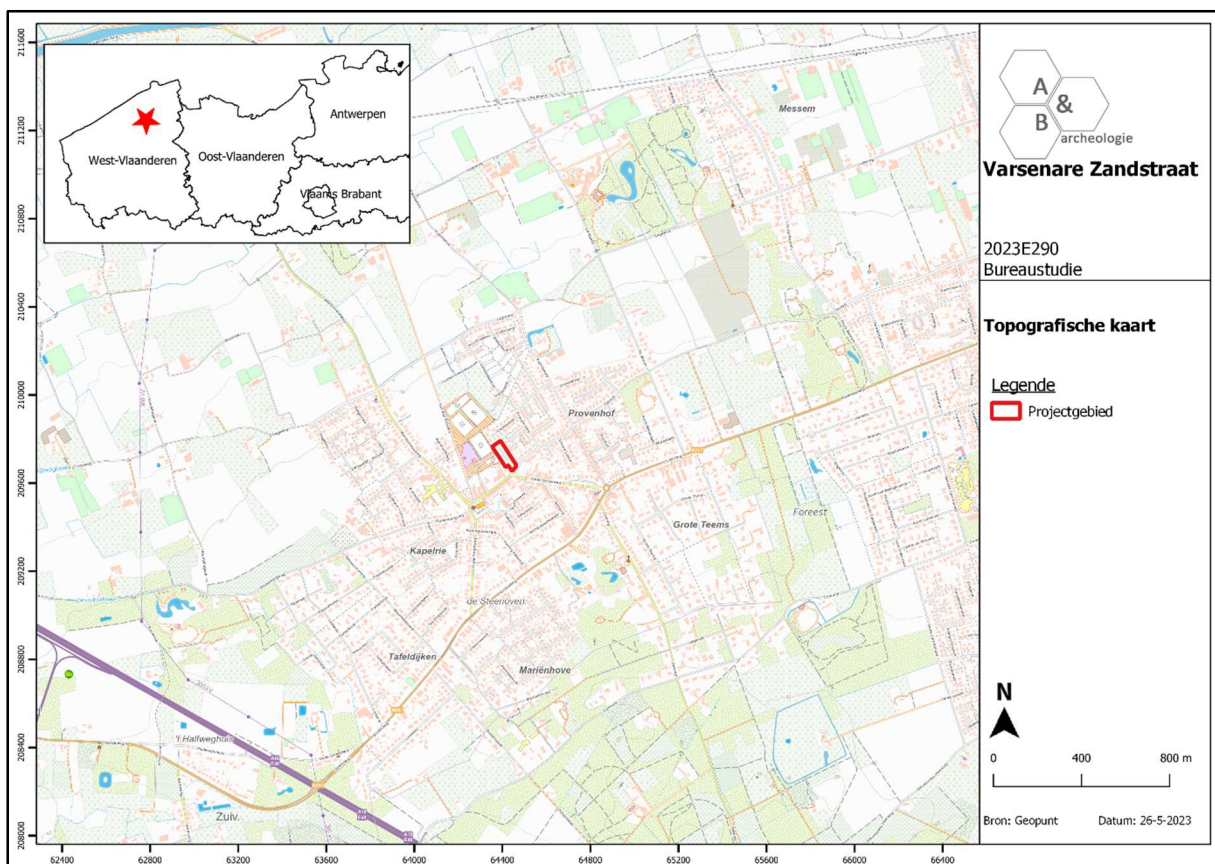

Figuur 5 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

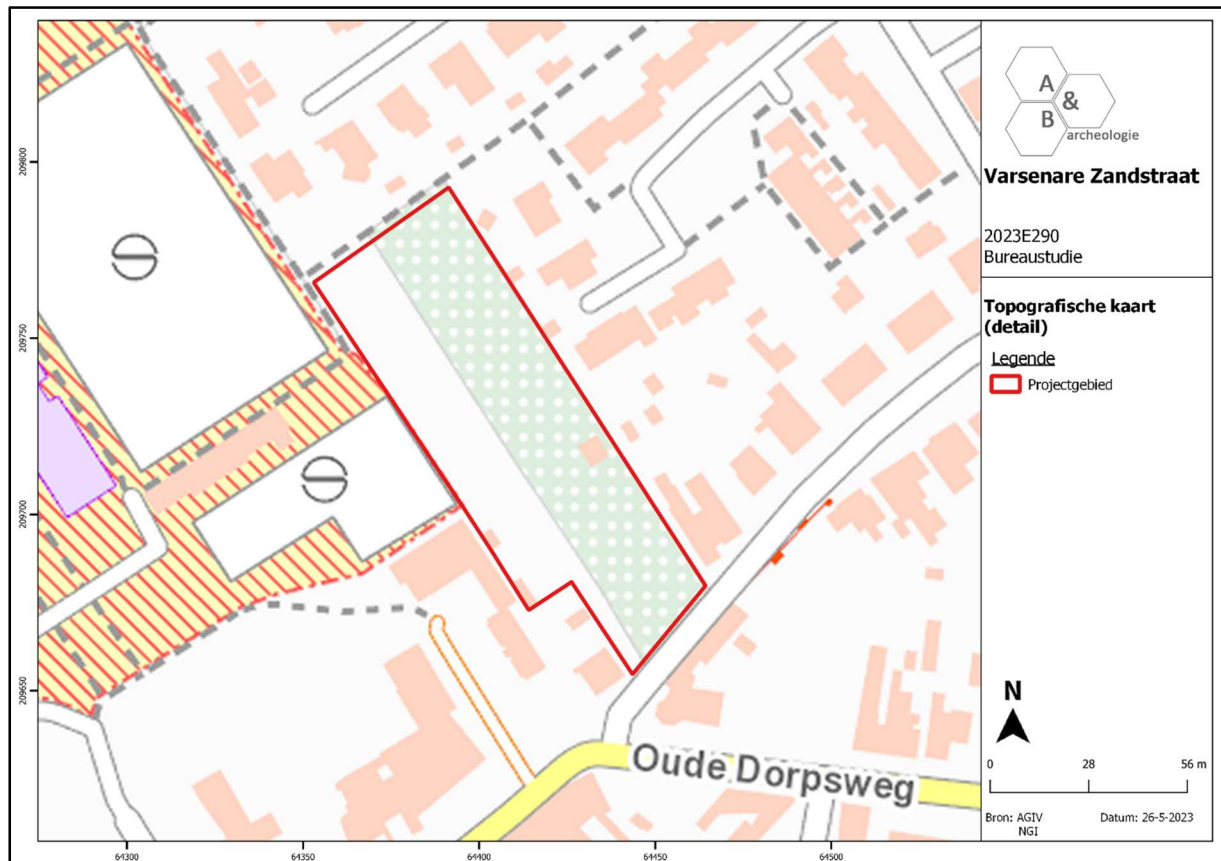
2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

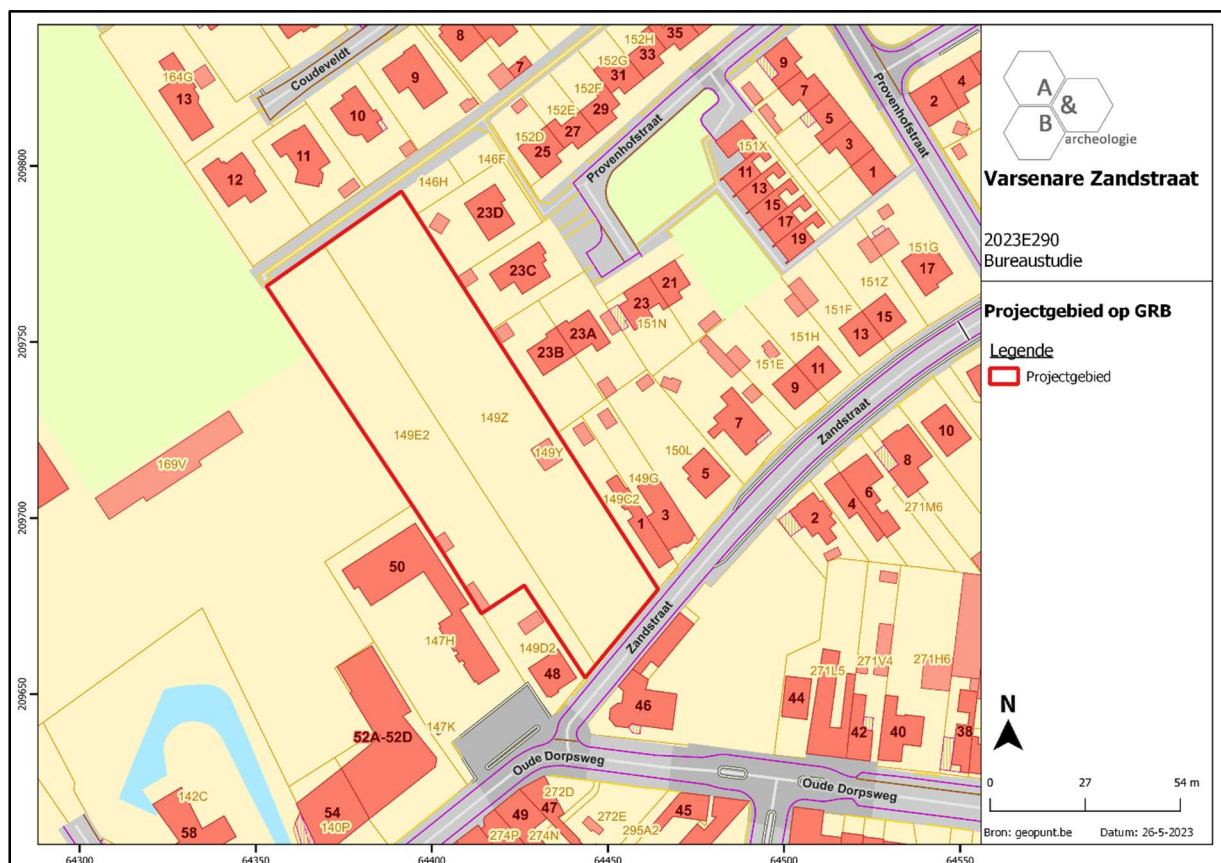
Varsenare is een deelgemeente van Jabbeke, gelegen in het noordelijke deel van de provincie West-Vlaanderen, ten westen van Brugge. De hoofdgemeente Jabbeke bevindt zich centraal binnen de fusiegemeente en wordt omringd door de deelgemeenten Stalhille in het noorden, Varsenare in het oosten, Snellegem in het zuiden en Zerkegem in het westen. Het kanaal van Gent naar Oostende vormt de grens tussen Jabbeke en Stalhille en loopt van oost naar west doorheen de fusiegemeente. De deelgemeente Varsenare grenst in het noorden aan Houtave (Zuienkerke), in het noordoosten aan Meetkerke (Zuienkerke), in het oosten en zuiden aan Sint-Andries (Brugge), in het zuidwesten en westen aan Snellegem (Jabbeke) en in het noordwesten aan Stalhille (Jabbeke). De fusiegemeente wordt doorsneden door de A10-E40 die een op- en afrittencomplex kent in Jabbeke. Het plangebied bevindt zich in de kern van de deelgemeente Varsenare, op ca. 250m ten noordoosten van de dorpskerk. Het centrum van Jabbeke situeert zich op ca. 3,7km ten westen. Het plangebied wordt omsloten door de Oude Dorpsweg/Zandstraat in het zuiden en door een voet- en fietspad in het noorden. In het oosten en zuidwesten bevinden zich verschillende bebouwde percelen terwijl in het noordwesten sportvelden aanwezig zijn. De directe omgeving van het plangebied is, op de sportvelden na, grotendeels bebouwd. Op de bodemgebruikskaart van 2001 wordt het plangebied grotendeels ingekleurd als 'weiland' en 'akkerbouw'. Dit komt niet geheel overeen met het huidige gebruik van het terrein, dat grotendeels dienstdoet als boomgaard.

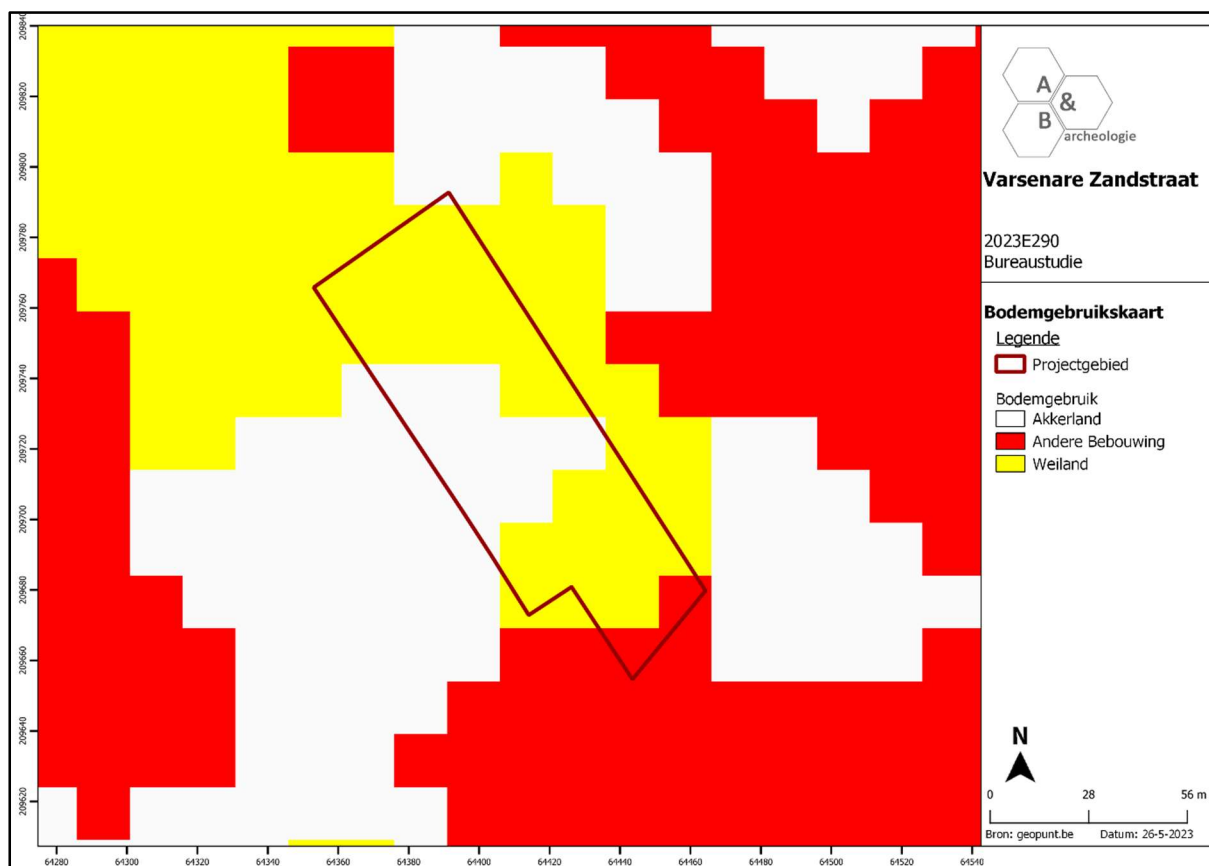
Figuur 6 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 7 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

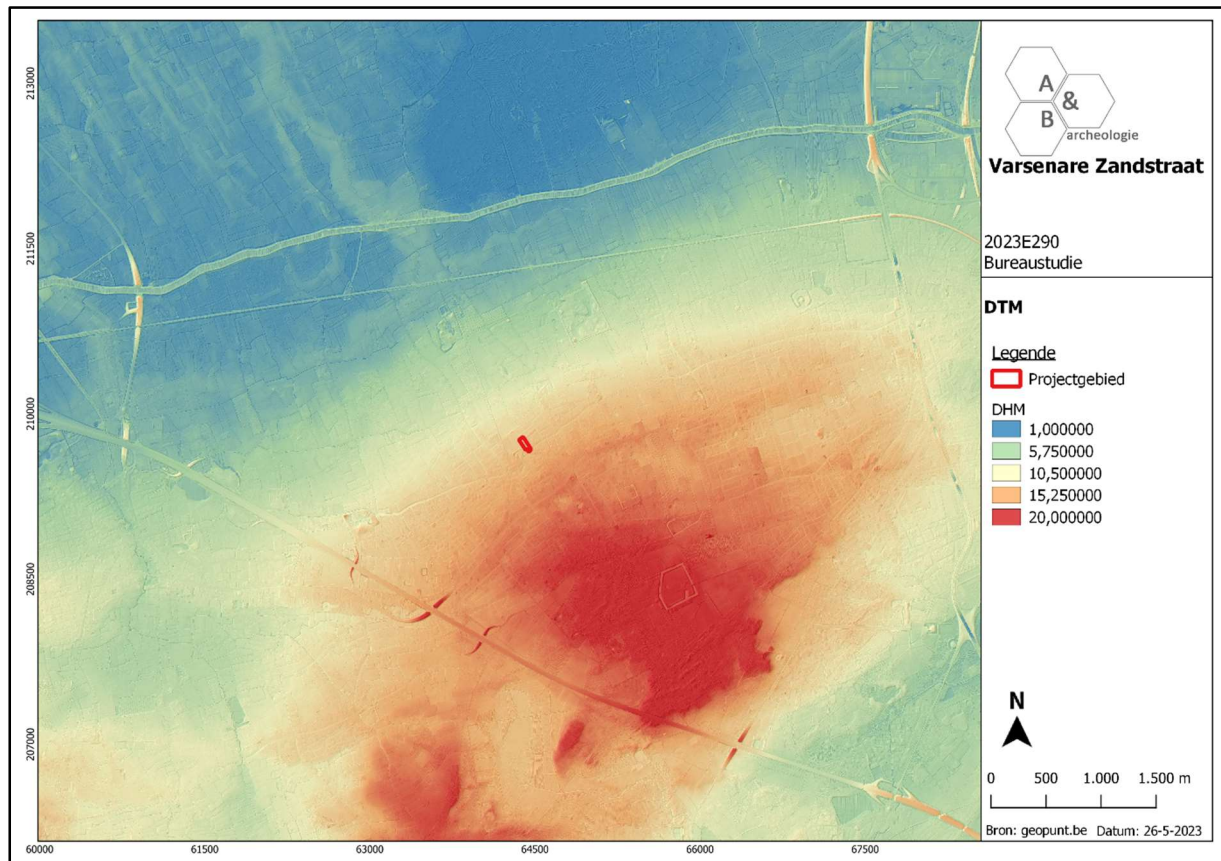
Figuur 8 Zicht op het kadasterplan ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).

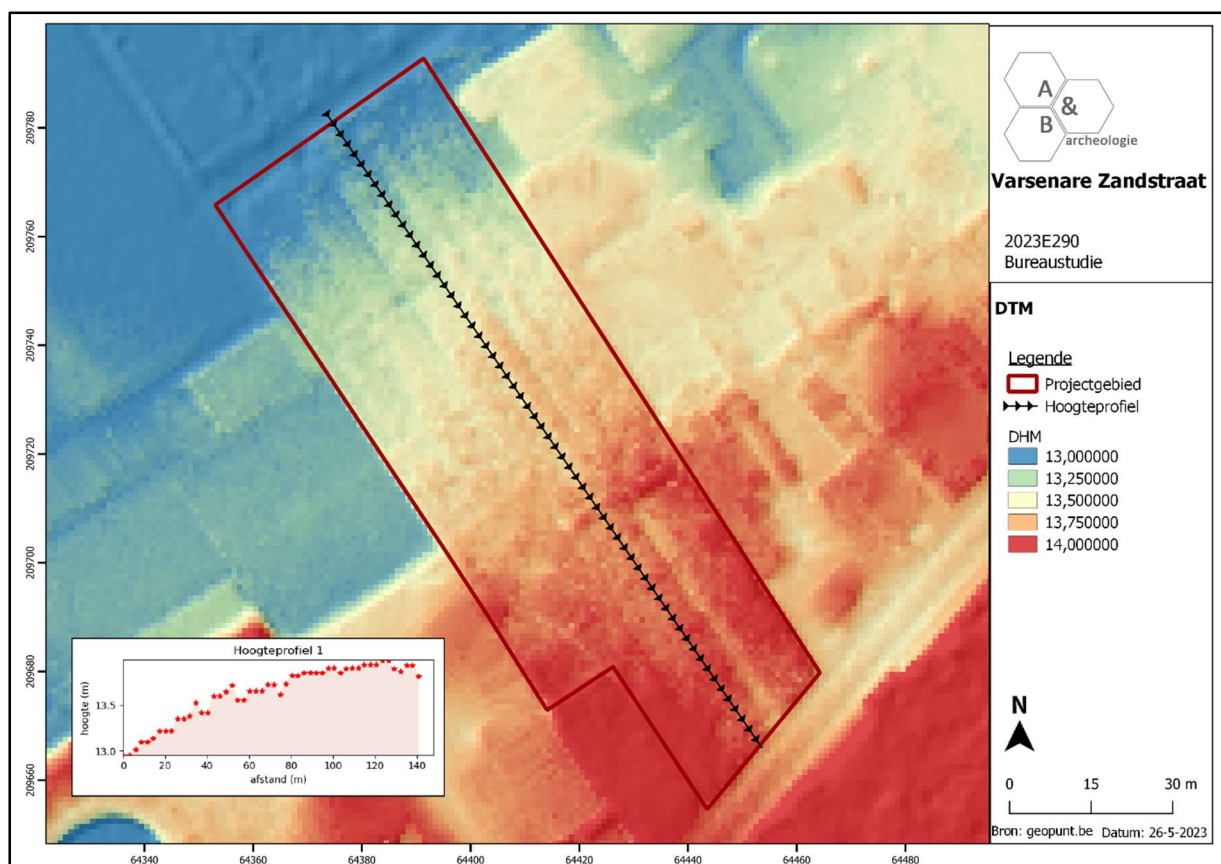
Figuur 9 Zicht op de bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

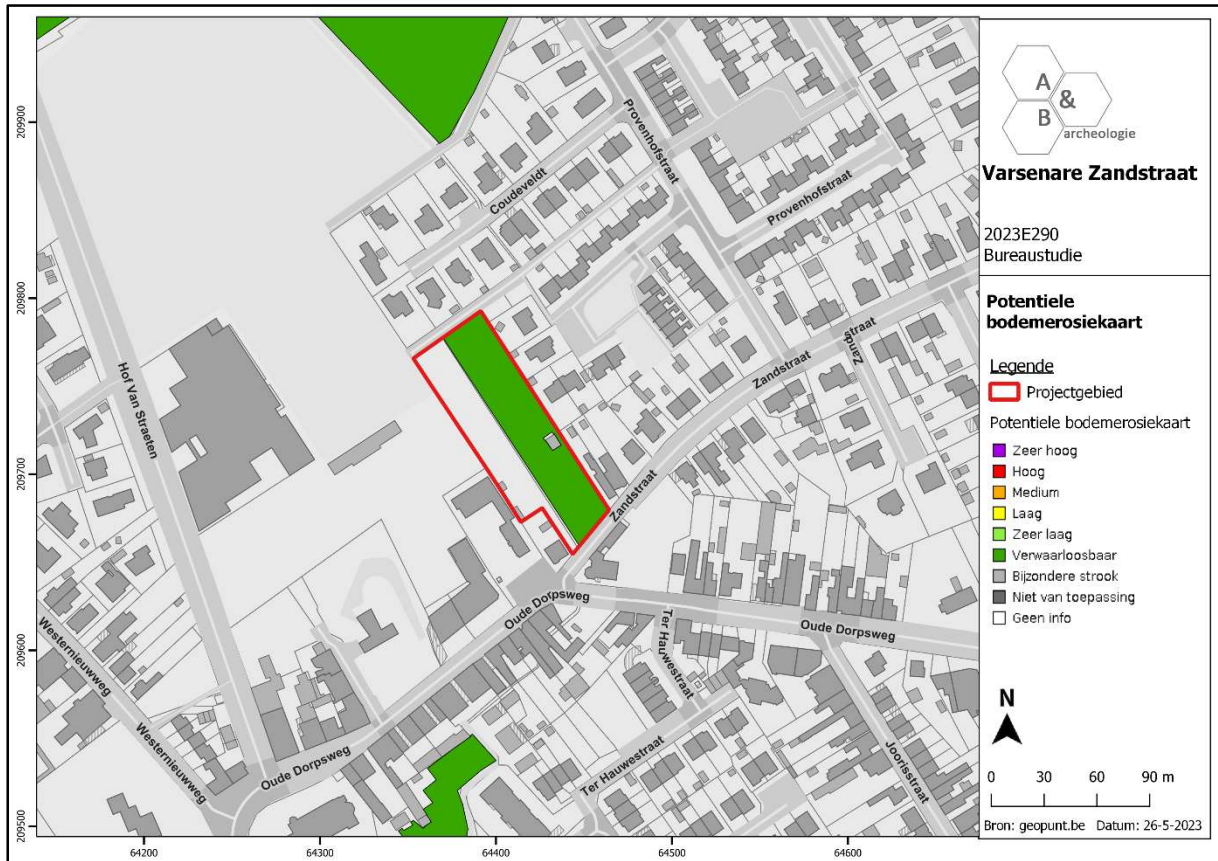
De fusiegemeente Jabbeke situeert zich op de grens tussen de Noordzeepolders in het noorden en de Zandstreek in het zuiden. De noordelijke helft van de gemeente, waaronder ook de noordelijke helft van Varsenare, behoort tot de lagergelegen polders, terwijl het zuidelijke deel tot de zandstreek gerekend kan worden. Het zuidelijke deel van Varsenare kent een hogere ligging vanwege de aanwezigheid van een zandrug die zich verder uitstrekt over het grondgebied van Sint-Andries. Het reliëf varieert tussen ca. +1m TAW ter hoogte van de polders in het noorden en ca. +20m TAW ter hoogte van de zandrug in het zuiden. Het plangebied bevindt zich bovenaan de noordelijke flank van de zandrug, hetgeen weerspiegeld wordt in het microreliëf van de site. Het maaiveldniveau daalt geleidelijk van zuid (ca. +13,9m TAW) naar noord (ca. +12,8m TAW). Er zijn geen natuurlijke waterlopen in de nabijheid van het plangebied. Op de potentiële bodemerosiekaart wordt aan het oostelijke deel van het plangebied een verwaarloosbare erosiegraad toegekend. Eenzelfde verwachting geldt voor het westelijke deel.

Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 11 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

Figuur 12 Zicht op de potentiële bodemerosiekaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).

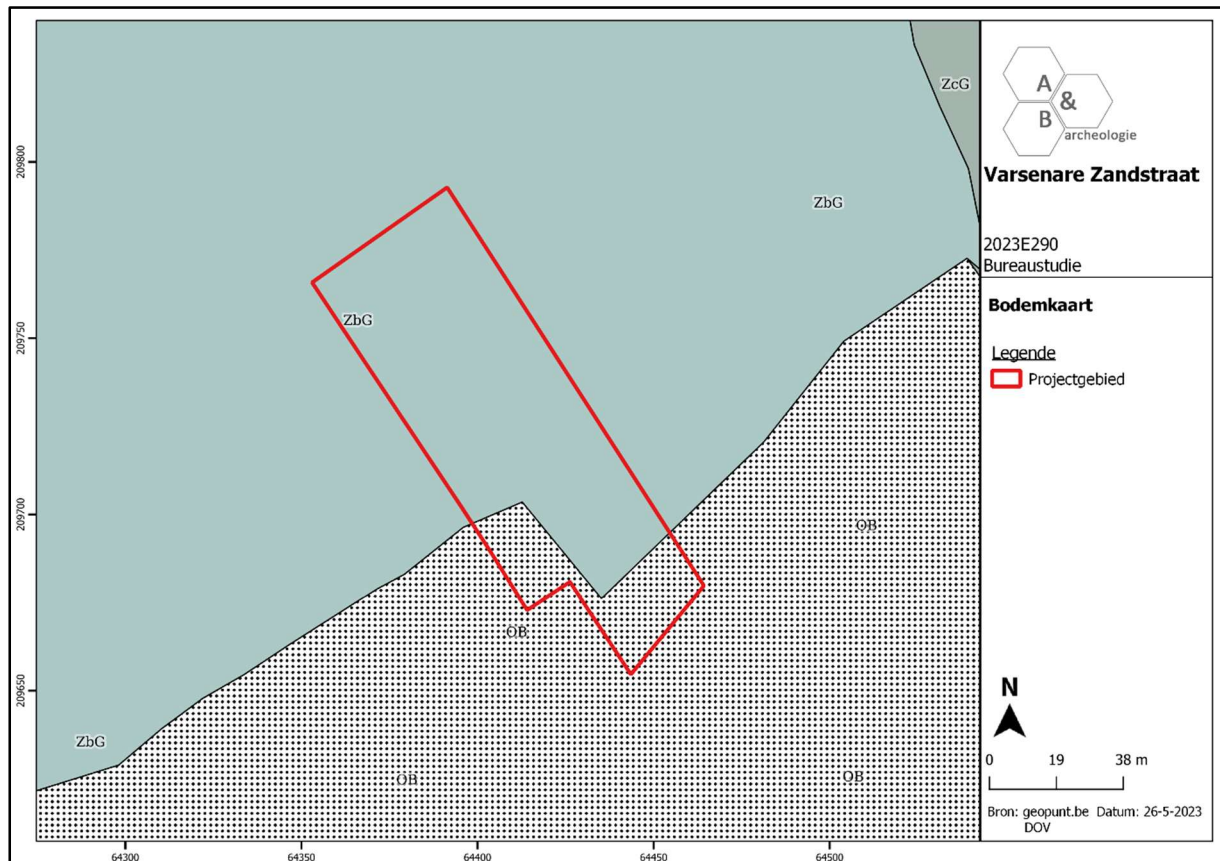
2.3.3. Bodemkundige situering

Op de bodemkaart wordt het terrein grotendeels ingekleurd als droge zandbodem met verbrokkelde textuur B-horizont of zwak ontwikkelde textuur B-horizont (type ZbG). In het zuidelijke deel worden daarnaast bebouwde zones (type OB) aangegeven. Dit zijn bodems waarvan het originele profiel door ingrijpen van de mens werd gewijzigd of vernietigd.

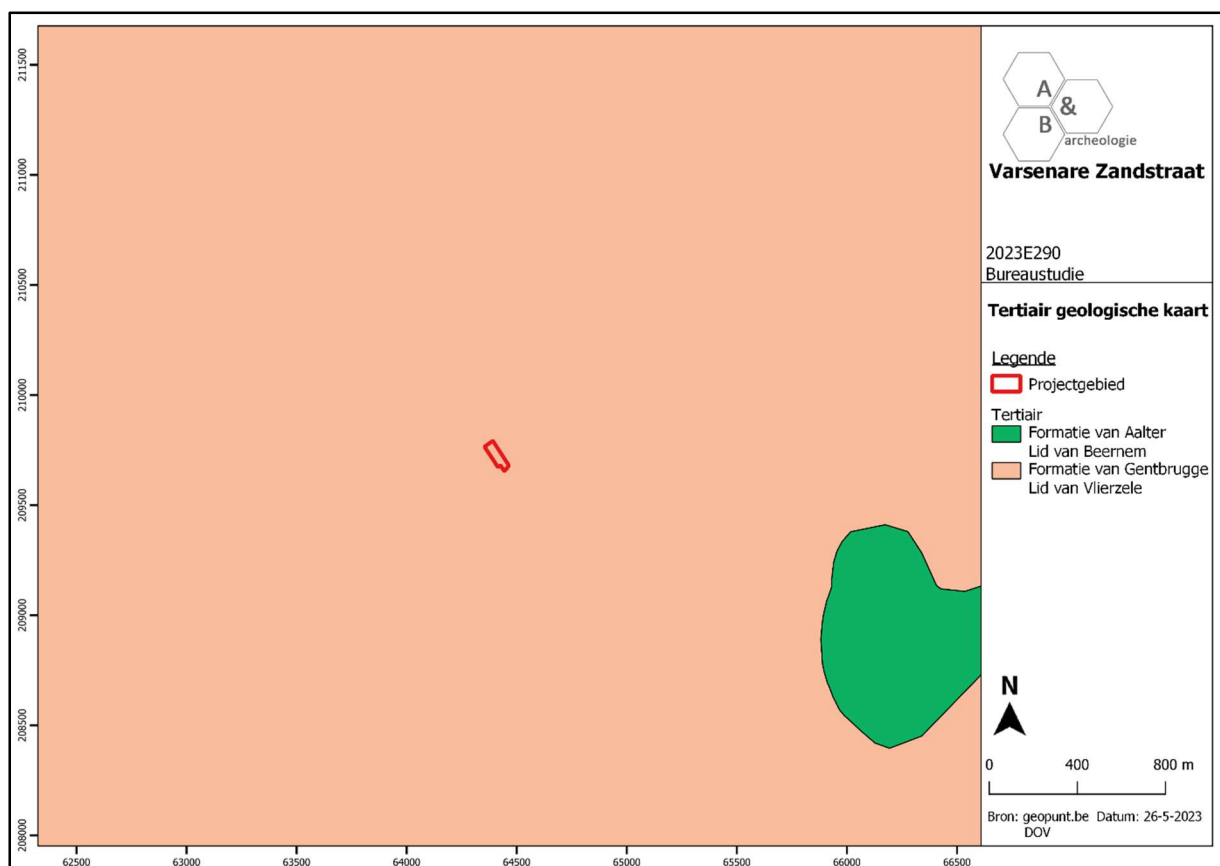
2.3.4. Geologische situering

De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Gentbrugge, het Lid van Vlierzele. Deze geologische eenheid kenmerkt zich als een groen tot grijsgroen fijn zand dat glauconiet-, glimmer- en soms kleihoudend is en waarbinnen dunne zandsteenbanken voorkomen.

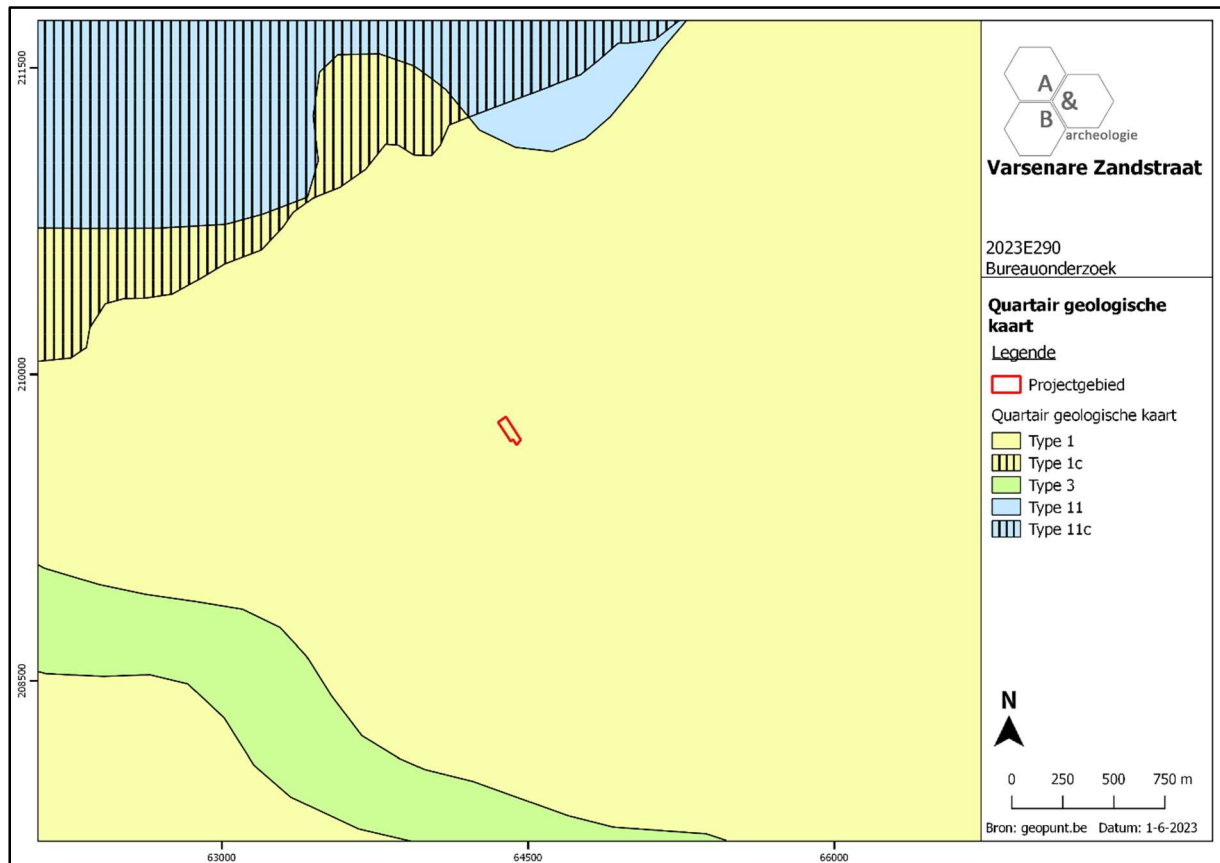
De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 1: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen boven op de Pleistocene sequentie (1). De pleistocene sequentie bestaat uit eolische afzettingen van zand tot silt uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) (EPLw) of mogelijk vroeg-Holocene en/of hellingsafzettingen uit het Quartair (HQ).

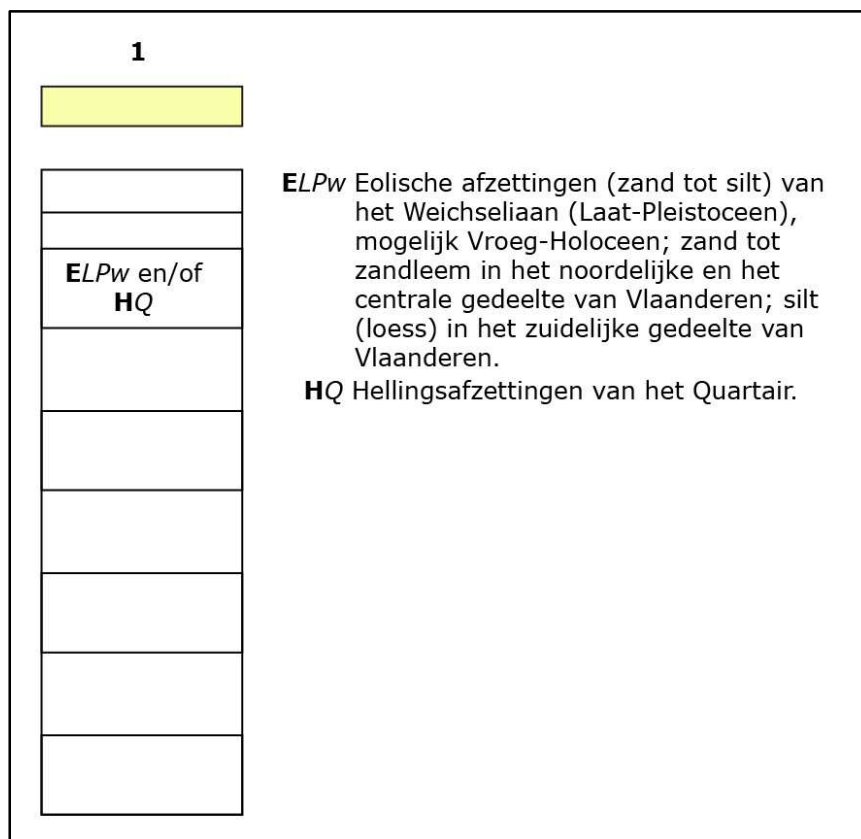
Figuur 13 Zicht op de bodemkaart ter hoogte van het plangebied (bron: DOV).

Figuur 14 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 15 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 16 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart: type 1 (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering

2.4.1. Varsenare⁶

Het dorp wordt voor het eerst vermeld als 'Fresnere' in 1003 in een oorkonde over de schenking van een goed aan de Sint-Pietersabdij in Gent. Het toponiem is afgeleid van het Latijnse 'fraxinaria', wat 'essenbos' betekent. In 1046 duikt de huidige naam 'Varsenare' op en vanaf 1248 wordt deze naam, in verschillende spellingswijzen, aangehouden. In het begin van de 10de eeuw start de inpoldering van de gebieden rond het Zwin, waartoe ook de noordelijke helft van Varsenare behoort. De toenmalige dijkrand, 'De Hooghe Dijcken' komt min of meer overeen met de loop van de huidige Gistelsteenweg, die ten zuiden van het plangebied loopt. In 1116 wordt onder Clemencia van Bourgondië de eerste bidplaats opgericht in Varsenare, op het kruispunt van twee belangrijke wegtracés: de Oudenburgweg en de Westernieuwweg. Het patronaat van de kerk behoort toe aan de abdij van Broekburg. Gedurende de 12de eeuw wordt Varsenare een zelfstandige parochie, maar over de eerste kerk is weinig bekend. De huidige toren wordt opgericht vanaf het eerste kwart van de 13de eeuw, maar wordt aangepast in de 16de eeuw. In 1523 worden de Heilige Mauritius en Gezellen als patroonheiligen van de kerk genoemd.

In de middeleeuwen is Varsenare ingedeeld in twee grote afzonderlijke ambachten: het ambacht Straten en het ambacht Varsenare. De twee zijn van elkaar gescheiden door de Zeeweg of Zeedreef en de Oosternieuwweg, nu de Popstaeldreef, gelegen ten oosten van het plangebied. De heren van Straten vestigen zich in 1126 definitief in Varsenare en Het Hof van Straten is afhankelijk van het grafelijk leenhof van de Burg van Brugge. De heren van Varsenare worden voor het eerst vermeld in de 13de eeuw en vestigen zich in een reeds bestaande versterkte site te Varsenare. De heerlijkheid Varsenare is eveneens afhankelijk van het grafelijk leenhof van de Burg van Brugge. Door huwelijken komen zowel de bezittingen van het Hof van Varsenare als die van het Hof van Straten in de 16de eeuw in het bezit van de heren van Gistel. Deze familie is ook heer van Proven, waardoor het Hof van Varsenare de naam Hof van Proven krijgt. De indrukwekkende hoeve in de Popstalestraat, gelegen op ca. 500m ten noordoosten van het plangebied, draagt nog steeds deze naam. Naast en rond de twee hoven komen enkele heerlijkheden tot stand die de kern vormen van de talrijke hoeves die het karakter van Varsenare bepalen.

Varsenare wordt in 1488 verwoest door de troepen van Maximiliaan van Oostenrijk en ook tijdens de godsdiensttroebelen van de 16de eeuw wordt veel schade aangericht. Onder meer de parochiekerk raakt sterk beschadigd, waardoor ze in de 17de eeuw hersteld moet worden. Tussen 1613 en 1623 wordt het kanaal Brugge-Oostende gegraven ter hoogte van de bestaande leperleet. Door de ligging langsheen deze waterweg speelt Varsenare een belangrijke rol in de handelsbedrijvigheid van het Brugse Vrije, met een pont die de Westernieuwweg ter hoogte van de wijk Nieuwege over de waterweg leidde. In het midden van de 18de eeuw wordt het kanaal verbreed waardoor de aanlegplaats op Nieuwege opbloeit en een reeks herbergen ontstaat rondom de ponton. In de dorpskern worden in deze periode twee brouwerijen opgericht: 'Het Hert' en 'Den Anker'.

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Varsenare*.

In de 19de eeuw spelen enkele adellijke en vooraanstaande families de hoofdrol in Varsenare: ze leveren burgemeesters, maar laten eveneens verschillende gebouwen optrekken op hun domeinen die de gemeente tot op vandaag kenmerken. Ook de overheid zorgt voor grote veranderingen. Zo wordt in 1834 de spoorweg tussen Brugge en Oostende, die het grondgebied van Varsenare doorsnijdt, aangelegd. Varsenare krijgt echter pas in 1887 een eigen halte langs deze spoorlijn. Verder worden in de 19de eeuw verschillende katholieke en gemeentelijke dorpscholen opgericht en ondergaat de dorpskerk aan het einde van deze eeuw belangrijke verbouwingen. De Sint-Mauritskerk wordt in 1895 gesloopt en vervangen door een neogotische kerk, waarin de vermoedelijk 13de-eeuwse gotische, gerestaureerde westtoren wordt geïntegreerd.

De 19de-eeuwse kasteeltjes en villa's die Varsenare rijk is, worden in de Eerste Wereldoorlog gebruikt door de Duitse troepen. Bij de aanleg van een munitiedepot in de dorpskern, langs het Hof van Straten werden in 1917 archeologische vondsten gedaan. Het zou gaan om artefacten en bouwsporen uit de ijzertijd. Zo zouden twee ronde hutten met een diameter van 1,6m, enkele maalsteenfragmenten en 'slecht gebakken potten' teruggevonden zijn. Tijdens het interbellum worden de gronden rond het kasteel De Zandberg verkocht, waardoor het startsein gegeven wordt voor de verkaveling van de historische landgoederen en kasteeldomeinen in Varsenare.

2.4.2. Plangebied

Het plangebied bevindt zich in de historische dorpskern van Varsenare. De oudste raadpleegbare en betrouwbare kaart waarop het terrein is afgebeeld is de Ferrariskaart uit ca. 1777. Op deze kaart wordt het plangebied gesitueerd aan de noordoostelijke rand van de dorpskern van Varsenare, langsheen de voorloper van de huidige Zandstraat. In het zuidwestelijke terreindeel kunnen drie gebouwwolumes onderscheiden worden. Ten oosten ervan wordt tuingrond weergegeven. Ten noorden bevindt zich een noordoost-zuidwest georiënteerde weg die doorheen het plangebied loopt en de bebouwde zone afscheidt van het noordelijke landbouwgebied. De Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) is meer gedetailleerd, en geeft geen bebouwing aan binnen de grenzen van het plangebied (wel net ten zuidwesten), en de weg die op de Ferrariskaart nog doorheen het terrein loopt, ligt eigenlijk net ten noorden van het plangebied. Hieruit kan afgeleid worden dat de projectie op de Ferrariskaart ietwat naar het oosten dient opgeschoven te worden, ter hoogte van onbebouwde gronden gevat tussen een weg in het zuiden en het noorden, en bebouwing in het westen. De latere 19de en vroeg 20ste-eeuwse kaarten geven aan dat het terrein integraal in gebruik is als landbouwgrond. Op de luchtfoto's uit de tweede helft van de 20ste eeuw is de huidige situatie reeds min of meer te onderscheiden; op de foto van 1971 is de weg ten noorden niet langer te herkennen, nadien raakt de omgeving meer en meer bebouwd. Het terrein is voornamelijk in gebruik als boomgaard en is met uitzondering van enkele kleine schuurtjes onbebouwd. Sinds deze periode lijkt het plangebied geen grootschalige wijzigingen ondergaan te hebben.

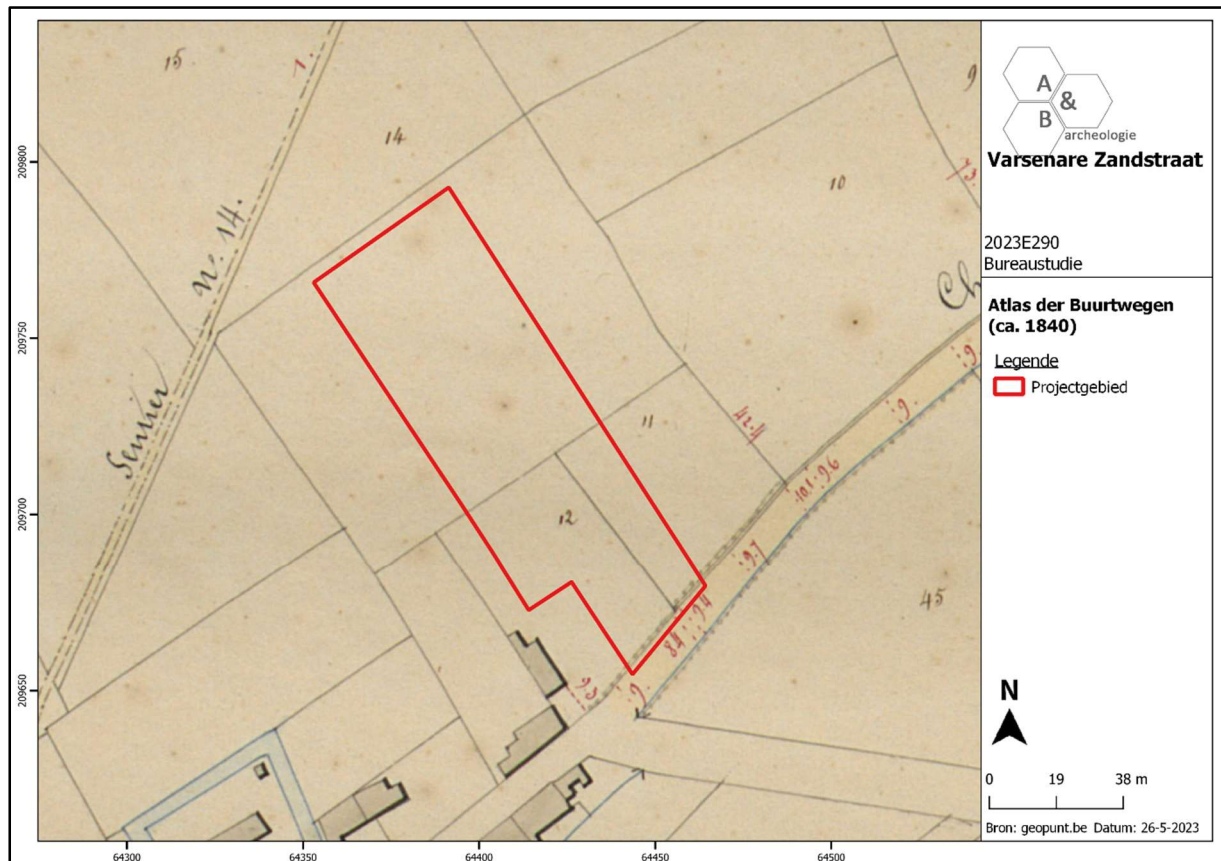
Op basis van de cartografische en luchtfotografische gegevens kan gesteld worden dat het plangebied tot in de vroege 20ste eeuw gelegen is aan de noordoostelijke rand van de dorpskern van Varsenare. In de latere 20ste en 21ste eeuw wordt het gebied omsloten door bebouwing. Zelf bleef het terrein echter wellicht sinds de 18de eeuw onbebouwd. Gezien het terrein de laatste eeuwen onbebouwd is gebleven, worden geen grootschalige verstoringen verwacht. Eventueel aanwezig archeologisch erfgoed zou dan ook een gunstige bewaring kunnen kennen.

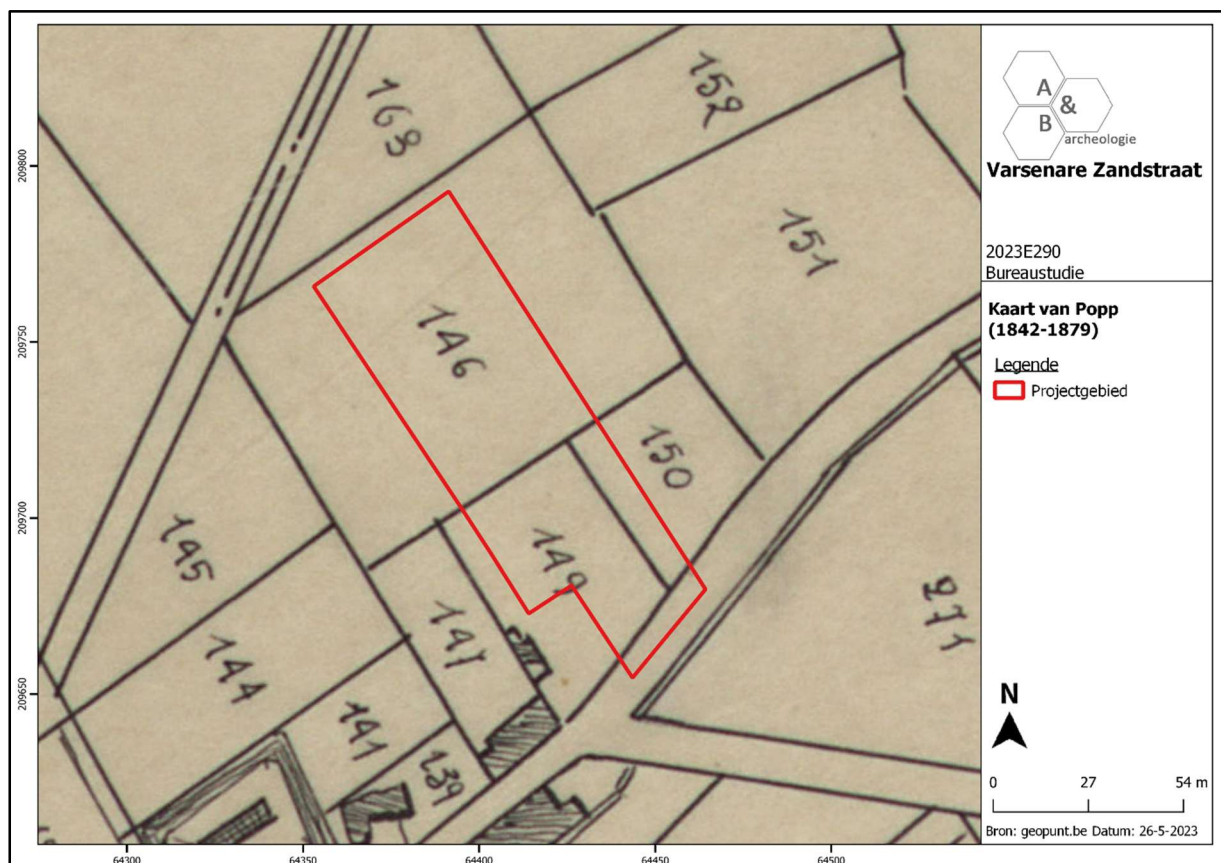
Figuur 17 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

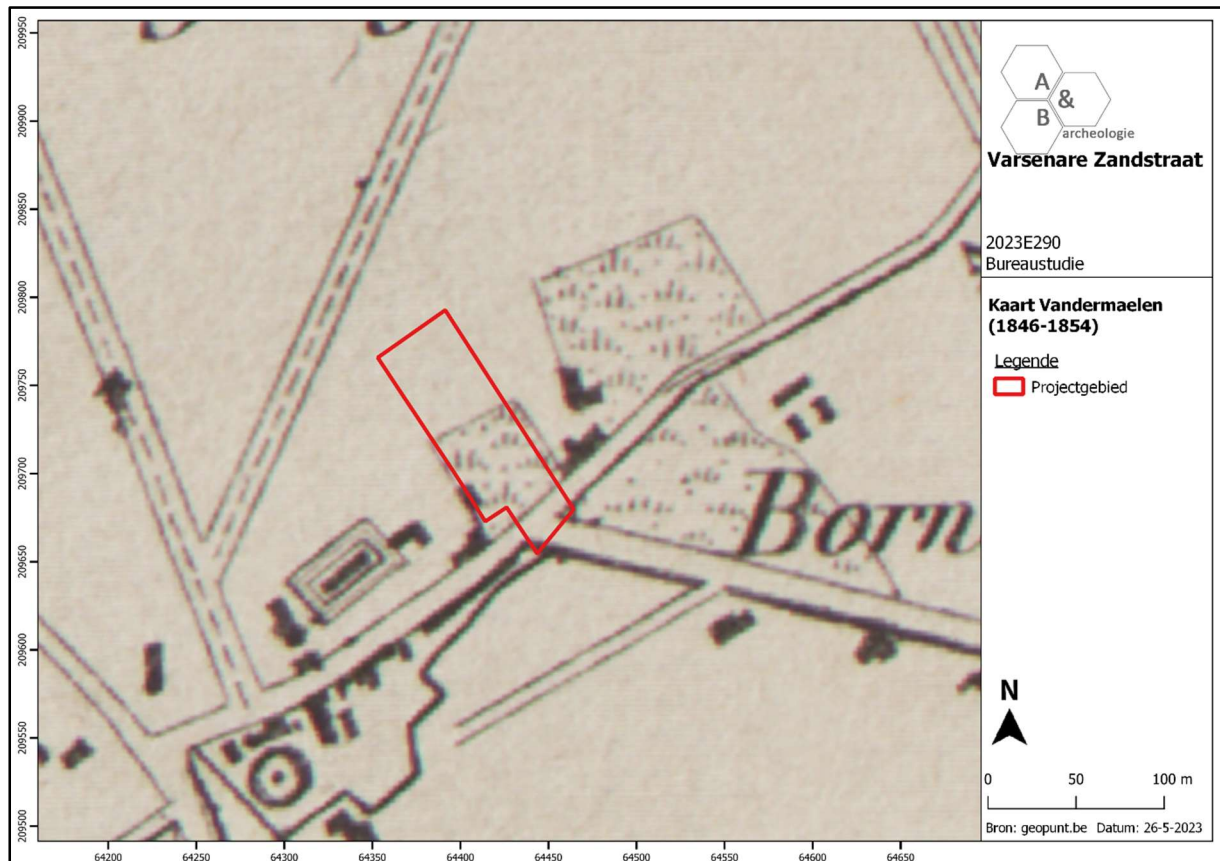
Figuur 18 Detailuitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

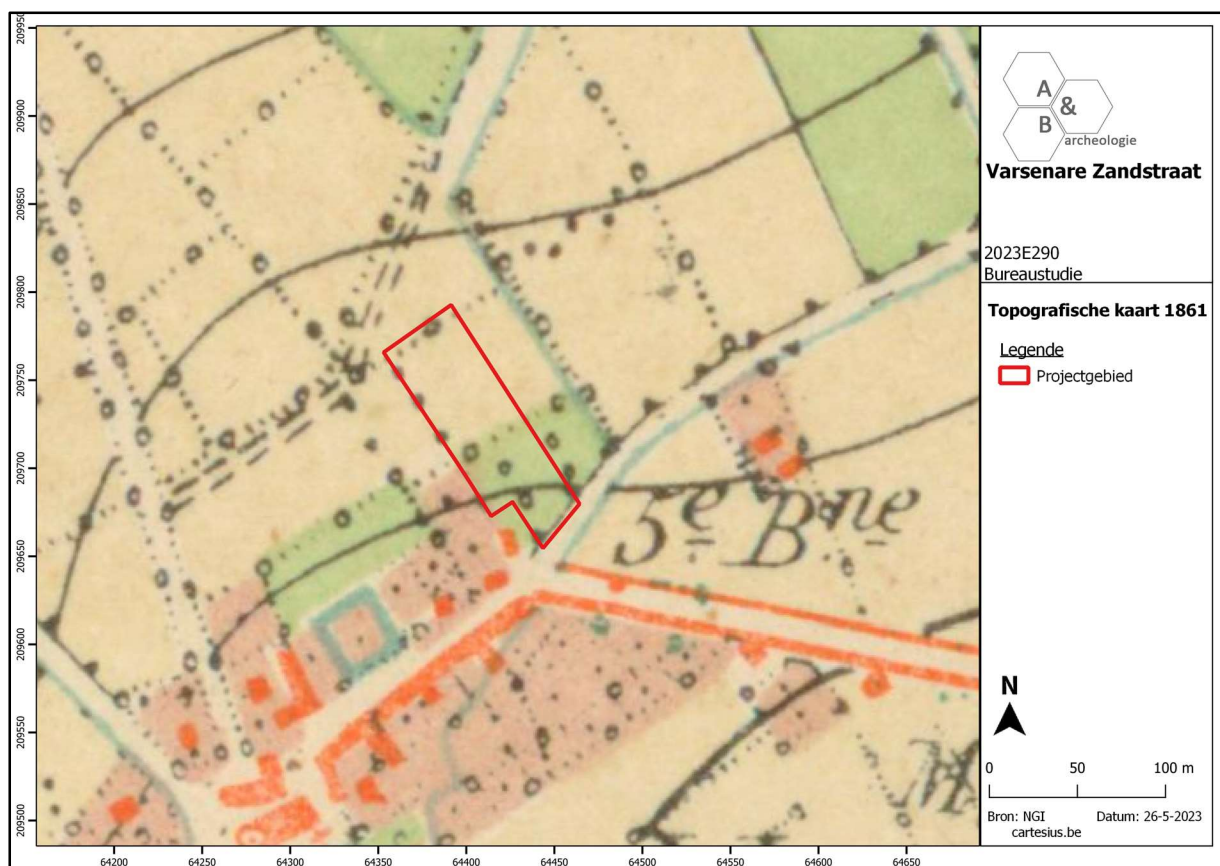
Figuur 19 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

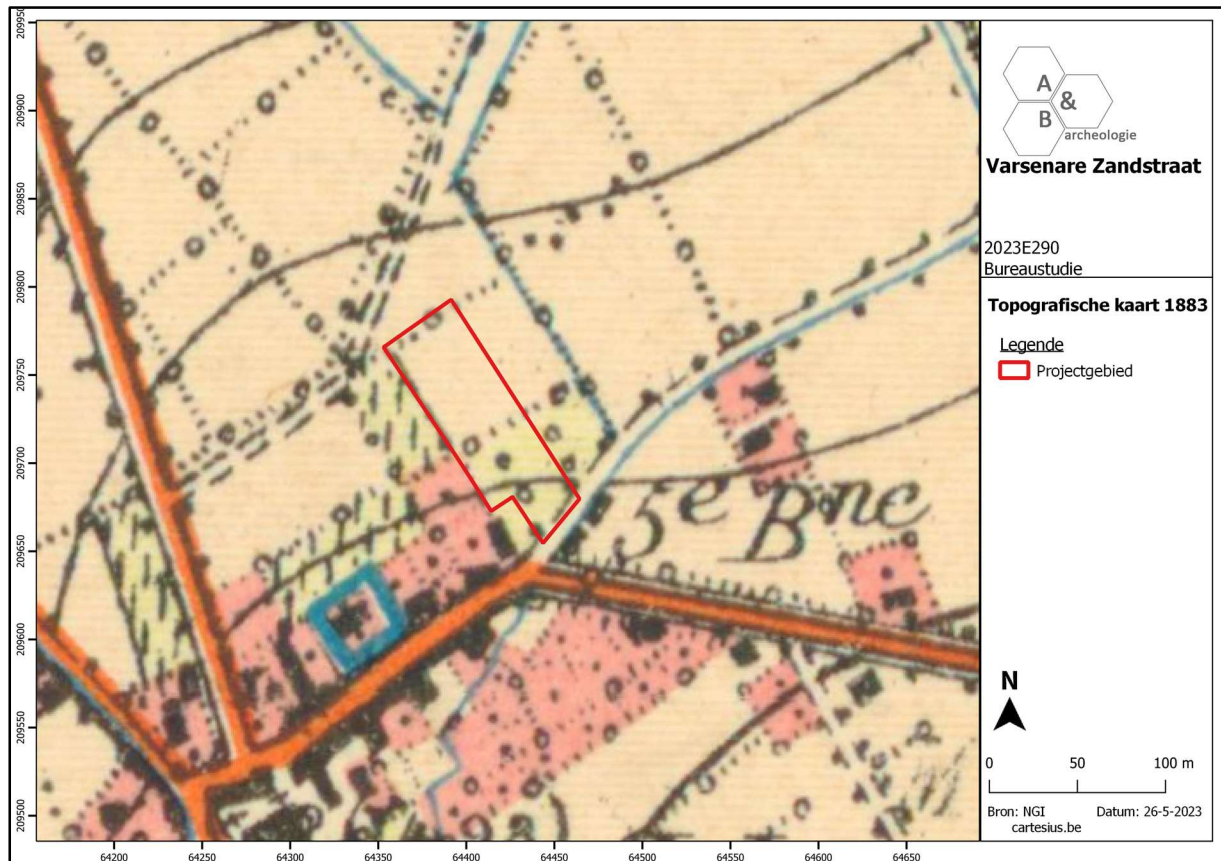
Figuur 20 Uitsnede uit de kaart van Popp met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

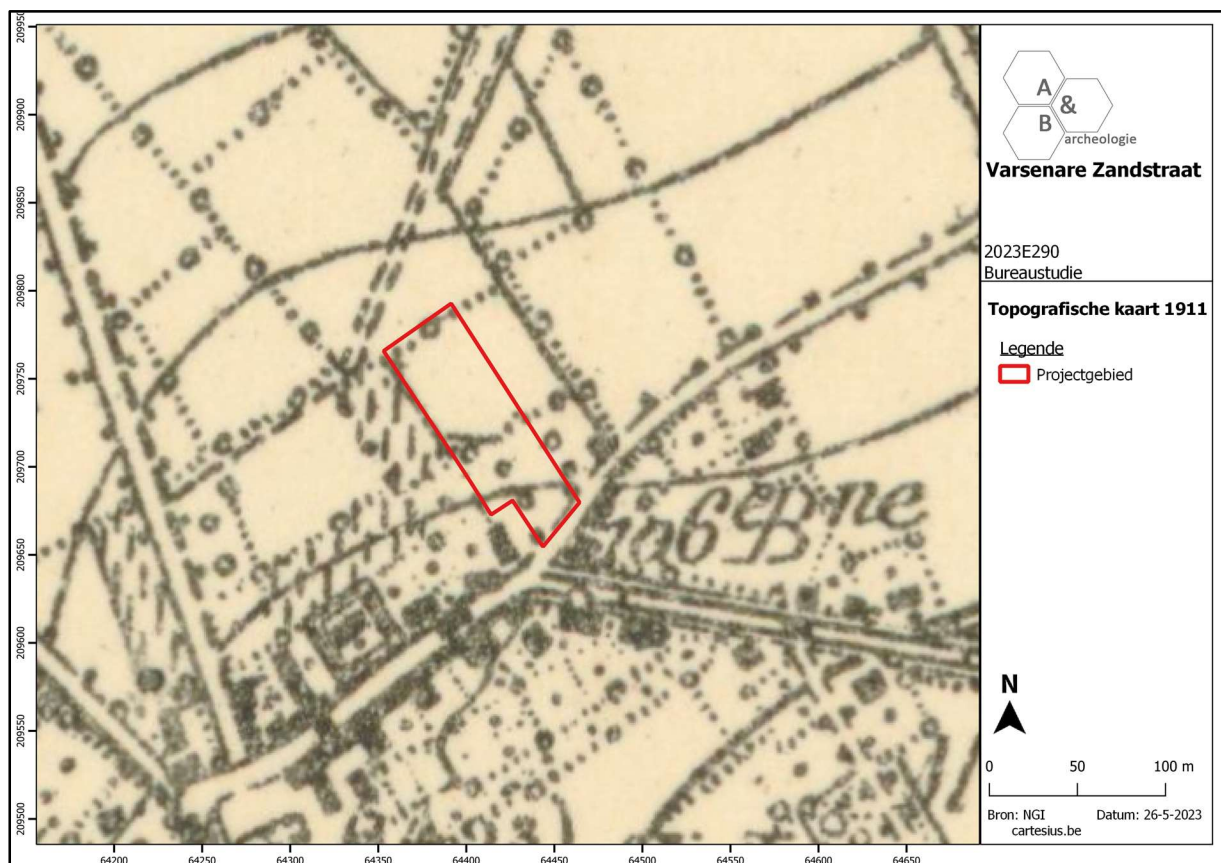
Figuur 21 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

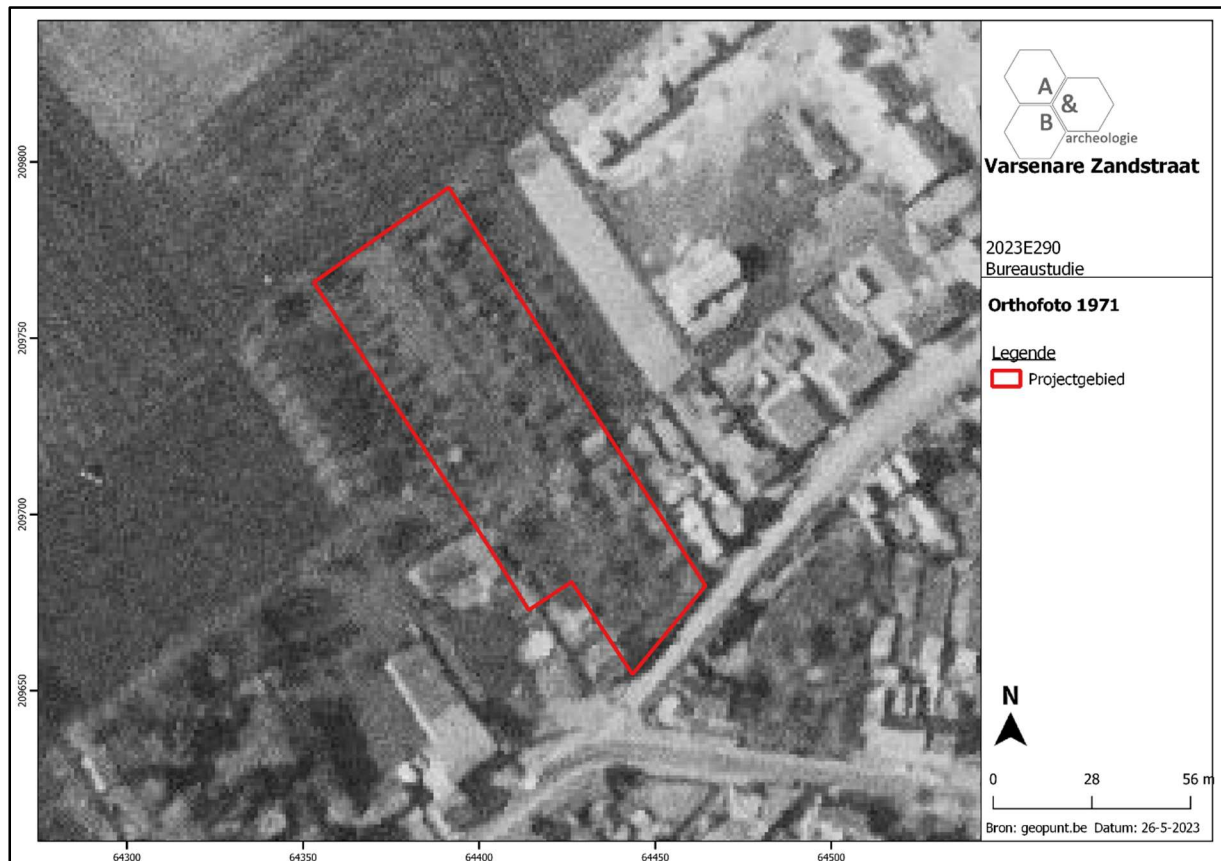
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1861 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1883 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

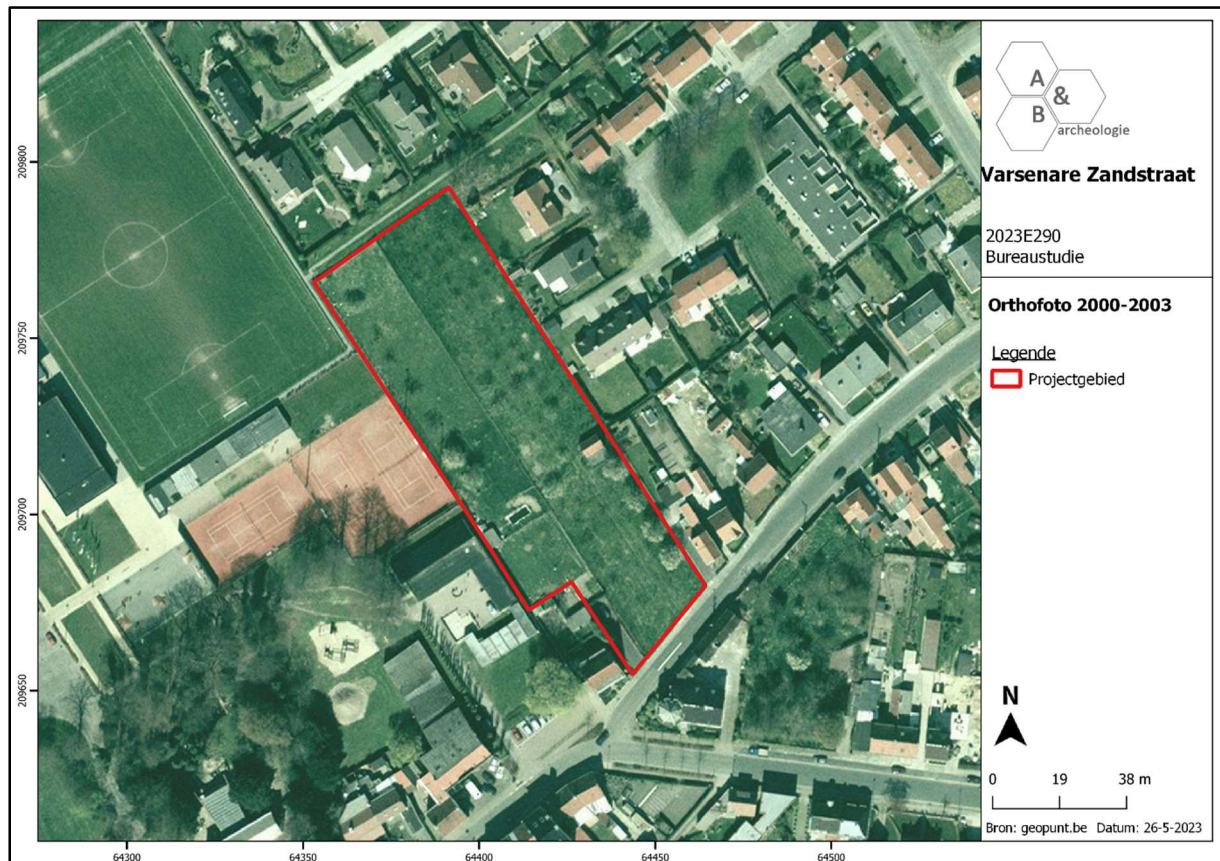
Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1911 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

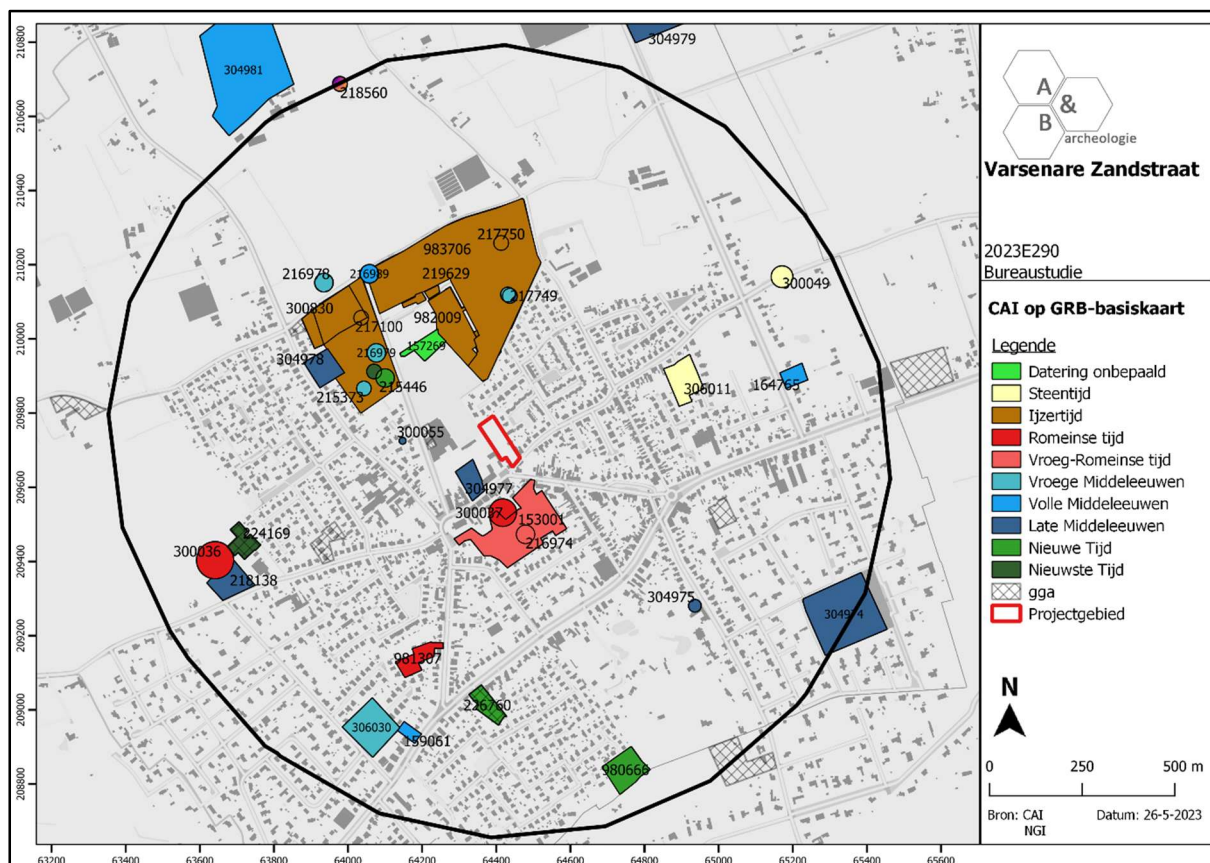

Figuur 28 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2013-2015 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

In de omgeving van het plangebied worden op de Inventaris Onroerend Erfgoed verschillende archeologische sites aangeduid die aangeven dat de omgeving van het plangebied bezocht en bewoond werd vanaf de steentijden, doorheen de metaaltijden, de Romeinse periode en de middeleeuwen. Ook uit de Eerste Wereldoorlog zijn archeologische sites gekend in de omgeving.

De gekende archeologische waarden uit een straal van ca. 1,5km rond het plangebied worden hieronder per tijdsvlak besproken.

Figuur 29 Uitsnede uit de Inventaris Onroerend Erfgoed ter hoogte van het plangebied (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed; geopunt.be).

2.5.1. Steentijden

Ten zuiden van de Zandstraat werd ter hoogte van D'Hooghe Noene, gelegen op ca. 520m ten oosten van het plangebied, in 1995-1996 een archeologische opgraving uitgevoerd (CAI ID 306011⁷). Hierbij werden enkele silexfragmenten teruggevonden in secundaire context. Eveneens ter hoogte van de Zandstraat, gelegen op ca. 875m ten oostnoordoosten van het plangebied, werd bij veldkartering in 1993 een fragment van een gepolijste vuurstenen bijl aangetroffen (CAI ID 300049⁸).

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *d'Hooghe Noene*.

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Zandstraat (noord)*.

Bij een archeologische opgraving ten zuiden van de Legeweg, gelegen op ca. 500m ten noorden van het plangebied, kwamen enkele losse vuursteenfragmenten uit het laat-mesolithicum aan het licht (CAI ID 983706⁹).

2.5.2. Metaaltijden

Op basis van erfgoedonderzoek werd de aanwezigheid van woonkernen uit de ijzertijd verwacht ter hoogte van de Legeweg (CAI ID 300830¹⁰), gelegen op ca. 550m ten noordwesten van het plangebied. Er werden immers scherven en maalsteenfragmenten uit de late ijzertijd teruggevonden. Tijdens een grootschalig proefsleuvenonderzoek ten zuiden van de Legeweg werden in 2017 inderdaad sporen uit de vroege ijzertijd en verschillende gebouwplattegronden uit de late ijzertijd teruggevonden (CAI locatie 219629¹¹). Bij de hierop volgende opgraving (CAI ID 983706¹²) werden in totaal drie hoofdgebouwen met vierbeukig geschrante plattegrond teruggevonden, alsook enkele bijgebouwen, spiekers en waterputten. De structuren maken wellicht deel uit van een agrarische nederzetting met verschillende erven uit de late ijzertijd. Ook bij een proefsleuvenonderzoek aan het Hof Van Straeten werden in 2021 op ca. 300m ten noorden van het plangebied twee grachten aangesneden die op basis van het vondstmateriaal in de ijzertijd of Romeinse periode gedateerd konden worden (CAI ID 982009¹³).

Het archeologisch onderzoek aan D'Hooghle Noene leverde naast silexartefacten (cf. supra) en sporen uit de middeleeuwen en postmiddeleeuwen (cf. infra) eveneens sporen van een grafheuvel op (CAI ID 306011¹⁴). Het gaat om een circulair spoor met buitendiameter van 25m dat plaatselijk verstoord werd door de middeleeuwse bewoningssporen. Binnen de grafcirkel werd een ondiep spoor met verbrand menselijk botmateriaal aangetroffen. Het spoor bevond zich niet centraal binnen de structuur en betreft mogelijk een secundaire bijzetting. In de greppel werden enkele dikwandige aardewerkfragmenten, verschaald met schepengruis aangetroffen. Op basis van de typologie en de context werd de kringgreppel gedateerd in de midden bronstijd. Uit de late bronstijd tot vroege ijzertijd dateert een ovaal spoor met humeuze vulling, mogelijk te interpreteren als poel. Twee grachten, enkele paalsporen, verschillende gebouwstructuren en een mogelijke waterkuil konden in de late ijzertijd gedateerd worden.

2.5.3. Romeinse tijd

Aan de Oude Dorpsweg 79, op ca. 200m ten zuiden van het plangebied werd in 1992 een secundair doorboorde wandscherf van een *dolium* gevonden tussen een grote hoeveelheid 19de-eeuws schervenmateriaal (CAI ID 300037¹⁵). Een opgraving tussen de Oude Dorpsweg, de Koning Albertstraat en de Sint-Sebastiaanstraat bevestigde in 2010 dat er op deze locatie Romeinse bewoning aanwezig was (CAI ID 153001¹⁶). Zo werden enkele concentraties van paalsporen, een kuil met opvallend veel

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Legeweg*.

¹⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Legeweg I*.

¹¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Legeweg*.

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Legeweg*.

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof Van Straeten*.

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *d'Hooghe Noene*.

¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Oude Dorpsweg 79*.

¹⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Oude Dorpsweg I*.

Romeins materiaal, een houtskoolrijk spoor centraal binnen een palenconcentratie - mogelijk in verband te brengen met huishoudelijke activiteiten - een waterput en twee grachten aangetroffen. De sporen dateren uit de vroeg tot midden Romeinse periode (ca. 50 v.C. tot 250 n.C.).

Ter hoogte van de tennisterreinen langsheen het Hof van Straeten, gelegen op ca. 300m ten noordwesten van het plangebied, werden tijdens een proefsleuvenonderzoek enkele paalkuilen geregistreerd (CAI ID 157269¹⁷). Een ervan bevatte Romeins aardewerk. Bij een eerder proefsleuvenonderzoek werden reeds indicaties aangetroffen van twee Romeinse grafvelden ten zuiden van de Legeweg (CAI ID 219629¹⁸). Een verdere opgraving toonde aan dat er sprake is van een continuïteit ten opzichte van de nederzetting uit de ijzertijd (cf. supra; CAI ID 983706¹⁹). De nederzetting uit de late ijzertijd ondergaat geleidelijke veranderingen wat betreft huistypologie en percelering doorheen de Romeinse periode. Binnen de Romeinse site konden vier bewoningskernen met telkens een of meerdere huisplattegronden, bijgebouwen en soms een waterput en grafveld onderscheiden worden. De sporen behoren toe aan vier fases die dateren tussen de vroege en midden Romeinse periode.

Bij het archeologisch onderzoek aan D'Hooghe Noene kwamen eveneens enkele vroeg-Romeinse sporen aan het licht (CAI ID 306011²⁰). Het gaat om een greppel, een rechthoekige, tweeschepige gebouwplattegrond, een tweeschepig gebouw, een kuil, enkele grachttracés en een waterput. De sporen konden in de 1ste eeuw n.C. gedateerd worden.

Op ca. 600m ten zuidwesten van het plangebied werden tijdens een opgraving in 2021 onder meer sporen uit de Romeinse periode aangetroffen (CAI ID 981307²¹). Op de site waren in de Romeinse periode, meer bepaald aan het einde van de 1ste eeuw tot het midden van de 2de eeuw n.C., drie brandrestengraven aanwezig. Mogelijk maakten ze deel uit van een groter grafveld dat zich verder uitstrekt ten zuiden van de opgravingszone.

Ter hoogte van CAI locatie 300036²², gesitueerd op ca. 800m ten westen van het plangebied werd een beperkte hoeveelheid Romeins aardewerk aangetroffen.

2.5.4. Middeleeuwen

Op ca. 100m ten zuidwesten van het plangebied wordt een laatmiddeleeuwse site met walgracht aangeduid (CAI ID 304977²³). Het originele gebouw en de omgrachting zijn op heden verdwenen. Op de site was vroeger de pastorie gesitueerd, maar sinds 2000 is het gebouw in gebruik als deelgemeentehuis.

¹⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof van Straten tennisterreinen*.

¹⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Legeweg*.

¹⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Legeweg*.

²⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *d'Hooghe Noene*.

²¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Oude Dorpsweg 106-108*.

²² Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Oudenburgweg I*.

²³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Oude Dorpsweg 58*.

Op ca. 260m ten zuiden van het plangebied werd via metaaldetectie een zilveren denier van Karel de Kale (864-877) of wellicht van Karel de Eenvoudige (898-923) aangetroffen (CAI ID 216974²⁴).

Ter hoogte van CAI locatie 300055²⁵, op ca. 260m ten westen van het plangebied, werd in 1992 een evaluerend terreinonderzoek uitgevoerd. Hierbij werden enkele laatmiddeleeuwse aardewerkfragmenten aangetroffen die afkomstig zijn uit de vullingspakketten van een gracht. De gracht houdt vermoedelijk verband met de laatmiddeleeuwse voorloper van de vlakbij gelegen Bakeroothoeve die minstens teruggaat tot in de 16de eeuw.

Bij de opgravingen ten zuiden van de Legeweg kwamen naast sporen uit de metaaltijden en Romeinse periode eveneens sporen uit de middeleeuwen aan het licht (CAI ID 983706²⁶). Zo werd uit een waterput uit de vroege middeleeuwen aangetroffen, alsook enkele sporen van agrarisch landgebruik uit de volle middeleeuwen. Deze laatste kunnen mogelijk gerelateerd worden aan het Hof van Proven, dat wellicht reeds uit de 9de eeuw dateert. In de 13de eeuw hadden de heren van Varsenare een domein met opper- en neerhofstructuur. De aangetroffen sporen van agrarisch landgebruik (perceelsgreppels, twee circulaire greppels, mogelijk schelven of mijten) dateren uit de fase dat zij het hof bewoonden en wellicht de omliggende landen gebruikten voor agrarische doeleinden. Uit de late middeleeuwen dateren eveneens enkele perceelsgreppels en sporen van een poel of vijver, goten en muurwerk. Deze zijn mogelijk te relateren aan de tuinen die op historische kaarten worden afgebeeld tegenover het hof van Proven.

In de omgeving van het hof van Proven of hof van Straten worden in de Inventaris Onroerend Erfgoed diverse metaaldetectievondsten opgelijst. Het gaat om een Merovingische Tremissis (CAI ID 216979²⁷), een Merovingische gesp (CAI ID 217100²⁸), een kussenfibula uit de Karolingische periode (CAI ID 215373²⁹), enkele gelijkarmige fibulae uit de Karolingische periode (CAI ID 216978³⁰, 217749³¹, 217750³² en 980098³³), een fragment van een stijgbeugelriembeslag uit de volle middeleeuwen (CAI ID 216989³⁴) en een lელიfragmentje afkomstig van een bronzen kroonluchter uit de late middeleeuwen (CAI ID 218617³⁵).

Op ca. 520m ten oosten van het plangebied werden bij opgravingen aan D'Hooghe Noene nederzettingssporen uit de vroege middeleeuwen geattesteerd (CAI ID 306011³⁶). Het gaat om enkele eenschepige woonhuizen, stallingen, opslag- en/of werkplaatsen, greppels, grachten, kuilen, zeventien

²⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Bonsecourstraat*.

²⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Bakeroothoeve*.

²⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Legeweg*.

²⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof van Straeten*.

²⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof van Straeten*.

²⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Westernieuwweg*.

³⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Legeweg*.

³¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Coudeveldt*.

³² Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *legeweg*.

³³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof Van Straeten I*.

³⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Legeweg*.

³⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Coudeveldt*.

³⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *d'Hooghe Noene*.

houten waterputten en een gedempte poel. Parallel aan de gebouwstructuren konden enkele karrensporen worden opgemerkt. Enkele ervan vormen de restanten van een holle weg. Het vondstenensemble bestond uit aardewerkfragmenten, glas, natuursteen, een ijzeren ankersleutel, mes en pijplunt, enkele bronzen of koperen mantelspelden, metaalslakken en organisch materiaal. Naast nederzettingssporen werd ook een grafveld met vijf rechthoekige structuren aangetroffen. Binnen drie van de structuren werden sporen van een houten bekisting opgemerkt en in een graf werden eveneens restanten van een menselijk skelet teruggevonden. De vroegmiddeleeuwse site werd gedateerd tussen de 7de en de 9de eeuw n.C. Naast sporen uit de vroege middeleeuwen werden twee grote paalkuilen, vermoedelijk restanten van een drieschepig gebouw, een uitbraakkuil van een waterput en de aanzet van een grachttracé uit de volle middeleeuwen gedocumenteerd. Uit de late middeleeuwen dateert verder een 14de-15de-eeuwse grachtstructuur.

Tijdens een opgraving aan de Oude Dorpsweg 106-108 werden naast drie Romeinse brandrestengraven (cf. supra) eveneens enkele vroegmiddeleeuwse sporen geregistreerd (CAI ID 981307³⁷). Het gaat om een of meerdere bouwplattegronden, een aantal mogelijke voorraadkuilen, greppels en een waterput. Op basis van natuurwetenschappelijk onderzoek konden de sporen in de 6de-7de eeuw n.C. geplaatst worden. Een cluster van paalsporen, die wellicht de restanten vormt van een hoofdgebouw, kon daarnaast in de 7de-9de eeuw n.C. gedateerd worden.

Op ca. 700m ten zuidoosten van het plangebied wordt een laatmiddeleeuwse site met walgracht aangeduid (CAI ID 304975³⁸).

Bij een proefsleuvenonderzoek aan de de Manlaan 12, gelegen op ca. 800m ten oosten van het plangebied, werden enkele volmiddeleeuwse grachten aangesneden (CAI ID 164765³⁹). Er werden geen andere sporen aangetroffen. De sporen werden geïnterpreteerd als *off site* fenomenen en er werd geen verder onderzoek uitgevoerd.

Tijdens een proefsleuvenonderzoek op ca. 810m ten westzuidwesten van het plangebied werd een gracht aangesneden en een wandfragment grijs aardewerk aangetroffen (CAI ID 218138⁴⁰).

Op ca. 820m ten zuidzuidwesten van het plangebied werden in 1992 twee uitbraaksporen van waterputten, een houtskoolrijke kuil en een aantal losse sporen aangetroffen (CAI ID 306030⁴¹). De site wijst op de aanwezigheid van een vroegmiddeleeuwse nederzetting in de directe omgeving.

Meteen ten oosten van deze locatie werden bij een proefsleuvenonderzoek uit 2011 twee grachten en twee paalsporen die deel uitmaken van een perceelsafsluiting aangesneden (CAI ID 159061⁴²). Het aardewerk uit een van de grachten en een van de paalsporen wijst op een datering in de 12de-13de eeuw.

³⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Oude Dorpsweg 106-108*.

³⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Zeeweg I*.

³⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *de Manlaan*.

⁴⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Oudenburgweg*.

⁴¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Ten Bogaerde I*.

⁴² Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Gistelsteenweg 134*.

Ter hoogte van CAI locatie 304974⁴³, op ca. 1km ten zuidoosten van het plangebied, wordt een laatmiddeleeuwse site met walgracht gekarteerd.

Op ca. 1,2km ten noordwesten van het plangebied wordt het zogenaamde Hof van Straten aangeduid (CAI ID 304981⁴⁴). De burcht zou in de 12de eeuw gebouwd zijn door de Heren van Straten en gekenmerkt zijn geweest door een opper- en neerhofstructuur met dubbele, vierkante omwalling. In de 15de eeuw wordt ze het eerst vermeld als 'thof van Straten'. In het midden van de 19de eeuw worden de gebouwen afgebroken en vervangen door een neoclassicistisch kasteel dat doorheen de 19de en 20ste eeuw verschillende malen verbouwd en aangepast wordt.

Ook op ca. 1,2km ten noordoosten van het plangebied bevindt zich een middeleeuws kasteel, het zogenaamde Kasteel De Blauwe Toren (CAI ID 304979⁴⁵). Het wordt voor het eerst vermeld in 1531, maar het huidige eclectische uitzicht kwam voornamelijk tot stand door grote verbouwingen in 1878.

2.5.5. Nieuwe en nieuwste tijd

Tijdens de opgraving ter hoogte van D'Hooghe Noene werden enkele ronde en vierkante structuren aangetroffen die wellicht als kuilen voor de aanplant van fruitbomen geïnterpreteerd kunnen worden (CAI ID 306011⁴⁶). Daarnaast werden enkele vermoedelijke zandwinningskuilen gedocumenteerd. In een van deze postmiddeleeuwse zandwinningskuilen werd een oorlogshelm aangetroffen. Het gaat om een type dat zowel in de Eerste als Tweede Wereldoorlog gebruikt werd door het Belgische leger.

Via metaaldetectie werden rondom het Hof van Straeten enkele 18de-eeuwse munten (CAI ID 213125⁴⁷) en een beentje van een uit koperlegering gegoten prikkandelaartje uit de 15de-16de eeuw (CAI ID 215446⁴⁸) aangetroffen.

Bij het proefsleuvenonderzoek en vervolgens de opgraving ten zuiden van de Legeweg werden naast sporen uit de Romeinse tijd, metaaltijden en middeleeuwen enkele sporen en structuren teruggevonden die relateren aan de Eerste Wereldoorlog (CAI ID 219629⁴⁹ en CAI ID 983706⁵⁰). Het plangebied was tijdens de Eerste Wereldoorlog immers gelegen achter de linie en werd gebruikt voor de opslag en het transport van munitie, goederen en manschappen via een smalspoor. Tijdens het onderzoek werden sporen van twee barakken of opslagplaatsen en een barak of betonnen schutting geregistreerd. Verder werd ook een deel van het traject van de smalspoorbaan opgegraven.

Ter hoogte van CAI locatie 304978⁵¹, gelegen op ca. 500m ten noordwesten van het plangebied bevindt zich de beschermede middeleeuwse site met walgracht 'Hoeve Ter Scotelaere'. In 2022 werd op het terrein van deze hoeve een archeologisch onderzoek uitgevoerd. Hierbij werd een deel van de

⁴³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Grote Thems I*.

⁴⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof van Straeten 1-1A*.

⁴⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Kasteel De Blauwe Toren*.

⁴⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *d'Hooghe Noene*.

⁴⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof van Straeten*.

⁴⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof van Straeten*.

⁴⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Legeweg*.

⁵⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Legeweg*.

⁵¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hoeve Ter Scotelaere*.

oorspronkelijke gracht aangetroffen die reeds deels verland was op het moment dat de huidige gebouwen tot stand kwamen. Verder werd ook de toegang tot de site, zoals deze wordt voorgesteld op historisch kaartmateriaal, aangetroffen. Van de originele bebouwing die dateert van voor de 18de eeuw werden geen sporen aangetroffen. Wel werd in het hoofdgebouw een ophoging vastgesteld, maar de oppervlakte ervan is te beperkt om met zekerheid te kunnen spreken van een woonheuvel. Ook de datering van de ophoging is onzeker.

Bij een proefsleuvenonderzoek aan de Gistelsteenweg, gelegen op ca. 700m ten zuiden van het plangebied, werden louter perceels- of afwateringsgreppels uit de nieuwe tijd geregistreerd (CAI ID 226760⁵²).

Ook op ca. 740m ten westzuidwesten van het plangebied werden bij een proefsleuvenonderzoek een paalkuil en zeventien greppelsegmenten uit de nieuwste tijd aangetroffen (CAI ID 224169⁵³).

Een proefsleuvenonderzoek aan de Kerkebeekstraat te Varsenare uit 2020 leverde eveneens slechts enkele grachten en greppels die geïnterpreteerd kunnen worden als (pre-)recente greppels voor het ontwateren en indelen van de landbouwpercelen (CAI ID 980666⁵⁴).

Op ca. 1km ten noordwesten van het plangebied werden bij metaaldetectie vier Duitse gasbommen aangetroffen (CAI ID 218560⁵⁵).

⁵² Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Gistelsteenweg*.

⁵³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Oudenburgweg*.

⁵⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Jabbeke Kerkebeekstraat*.

⁵⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof van Straeten*.

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Het plangebied bevindt zich momenteel in de kern van de deelgemeente Varsenare, op ca. 250m ten noordoosten van de dorpskerk. Op basis van de cartografische gegevens kan echter gesteld worden dat het plangebied minstens tot in de vroege 20ste eeuw gelegen is aan de noordoostelijke rand van de dorpskern, net buiten de bebouwing. Pas in de latere 20ste en 21ste eeuw wordt het gebied omsloten door bebouwing. Zelf bleef het terrein echter wellicht sinds ca. 1777 (Ferrariskaart) onbebouwd. Gezien het terrein de laatste eeuwen onbebouwd is gebleven, worden geen grootschalige verstoringen verwacht. Eventueel aanwezig archeologisch erfgoed zou dan ook een gunstige bewaring kunnen kennen.

- De noordelijke helft van Varsenare behoort tot de lagergelegen polders, terwijl het zuidelijke deel tot de zandstreek gerekend kan worden. Het zuidelijke deel van Varsenare kent een hogere ligging vanwege de aanwezigheid van een zandrug die zich verder uitstrekt over het grondgebied van Sint-Andries. Het reliëf varieert tussen ca. +1m TAW ter hoogte van de polders in het noorden en ca. +20m TAW ter hoogte van de zandrug in het zuiden. Het plangebied bevindt zich bovenaan de noordelijke flank van de zandrug, hetgeen weerspiegeld wordt in het microreliëf van de site. Het maaiveldniveau daalt geleidelijk van zuid (ca. +13,9m TAW) naar noord (ca. +12,8m TAW). Er zijn geen natuurlijke waterlopen in de nabijheid van het plangebied. Bodemkundig kunnen droge zandbodems met verbrokkelde textuur B-horizont of zwak ontwikkelde textuur B-horizont verwacht worden op het terrein.

- Op de zandrug waarop het plangebied is gelegen werden reeds meerdere archeologische sites opgegraven, die aantonen dat er in de nabijheid van het terrein een eerder dense bewoning was tijdens onder meer de late ijzertijd, de Romeinse periode en de vroege middeleeuwen. Funeraire sporen uit deze periode werden eveneens aangetroffen, alsook een kringgreppel uit de bronstijd. Ook uit de latere middeleeuwen, de nieuwe tijd en de Eerste Wereldoorlog zijn archeologische sites gekend in de omgeving. Artefacten uit de steentijd werden bij deze onderzoeken ook sporadisch aangetroffen, echter steeds in secundaire context.

- Op basis van deze gegevens kan gesteld worden dat er voor het plangebied een verhoogde archeologische verwachting geldt voor sites met grondsporen uit diverse periodes. In situ bewaring van steentijd artefactensites wordt niet verwacht op het plangebied (gelegen op de noordflank van een zandrug, geen natuurlijke waterlopen in de buurt, enkel vondsten in secundaire context gekend in de omgeving).

3.2. Afweging verder vooronderzoek

In eerste instantie zullen de bestaande bijgebouwtjes, verhardingen en bomen verwijderd worden. Vervolgens zal het terrein verkaveld worden in twaalf nieuwe loten voor open en halfopen bebouwing,

georiënteerd langsheen een nieuwe interne wegenis die zal worden aangelegd langs de oostelijke zijde van het terrein. In het noorden zal de wegenis afbuigen naar het westen om toegang te verschaffen tot loten 9 t.e.m. 12. Langsheen de wegenis worden in deze zone enkele parkeerstroken voorzien. De nieuwe woningen worden voorzien met een voor-, achter- en zijtuin, waarin plaats voor een carport wordt voorbehouden. Verder wordt rondom de woningen en de wegenis een nieuwe groenzone aangelegd. In het westelijke deel van het terrein worden binnen deze groenzone infiltratievoorzieningen uitgewerkt. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden binnen de grenzen van het plangebied: de sloop van de bestaande bebouwing, het opbreken van de bestaande verharding, het rooien van de bomen, het bouwrijp maken van het terrein, de bodemingrepen voor de aanleg van de interne wegenis, de aanleg van nutsleidingen, de funderingswerken, het optrekken van de nieuwe woningen, de aanleg van tuinen, groenzones en verhardingen, het uitgraven van de infiltratievoorziening enz. Ook het werfverkeer zal invloed hebben op de ondergrond. Aangezien het dossier een verkavelingsaanvraag betreft, moet rekening gehouden worden met een integrale bodemverstoring over het volledige plangebied.

Het plangebied kent een verhoogde archeologische verwachting voor sites met grondsporen uit diverse periodes. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarvan het archeologisch belang reeds werd aangetoond. Er dient dus verder vooronderzoek plaats te vinden, in uitgesteld traject, na het verwijderen van de begroeiing.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet noodzakelijk om uit te voeren. Het terrein heeft geen verhoogd potentieel voor in situ steentijd artefactensites en de bodemopbouw is reeds gekend door middel van de bodemkaart.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden. Wel dient tijdens het proefsleuvenonderzoek (zie verder) een metaaldetector ingezet worden ter controle van de aangelegde sleuven en de grondhopen.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Proefputten in functie van steentijd artefactensites

Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Het plangebied bevindt zich momenteel in de kern van de deelgemeente Varsenare, op ca. 250m ten noordoosten van de dorpskerk. Op basis van de cartografische gegevens kan echter gesteld worden dat het plangebied minstens tot in de vroege 20ste eeuw gelegen is aan de noordoostelijke rand van de dorpskern, net buiten de bebouwing. Pas in de latere 20ste en 21ste eeuw wordt het gebied omsloten door bebouwing. Zelf bleef het terrein echter wellicht sinds ca. 1777 (Ferrariskaart) onbebouwd. Gezien het terrein de laatste eeuwen onbebouwd is gebleven, worden geen grootschalige verstoringen verwacht. Eventueel aanwezig archeologisch erfgoed zou dan ook een gunstige bewaring kunnen kennen. Er zijn geen archeologische gegevens gekend over het terrein.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Neen.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Deze vraag kan op basis van het bureauonderzoek alleen niet beantwoord worden.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

In eerste instantie zullen de bestaande bijgebouwtjes, verhardingen en bomen verwijderd worden. Vervolgens zal het terrein verkaveld worden in twaalf nieuwe loten voor open en halfopen bebouwing, georiënteerd langsheen een nieuwe interne wegenis die zal worden aangelegd langs de oostelijke zijde van het terrein. In het noorden zal de wegenis afbuigen naar het westen om toegang te verschaffen tot loten 9 t.e.m. 12. Langsheen de wegenis worden in deze zone enkele parkeerstroken voorzien. De

nieuwe woningen worden voorzien met een voor-, achter- en zijtuin, waarin plaats voor een carport wordt voorbehouden. Verder wordt rondom de woningen en de wegenis een nieuwe groenzone aangelegd. In het westelijke deel van het terrein worden binnen deze groenzone infiltratievoorzieningen uitgewerkt. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden binnen de grenzen van het plangebied: de sloop van de bestaande bebouwing, het opbreken van de bestaande verharding, het rooien van de bomen, het bouwrijp maken van het terrein, de bodemingrepen voor de aanleg van de interne wegenis, de aanleg van nutsleidingen, de funderingswerken, het optrekken van de nieuwe woningen, de aanleg van tuinen, groenzones en verhardingen, het uitgraven van de infiltratievoorziening enz. Ook het werfverkeer zal invloed hebben op de ondergrond. Aangezien het dossier een verkavelingsaanvraag betreft, moet rekening gehouden worden met een integrale bodemverstoring over het volledige plangebied.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet met 100% zekerheid vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. De kans op het aantreffen van een archeologische site is echter niet onbestaande.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Er dient een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden. Dit onderzoek bestaat uit het aanleggen van parallelle sleuven. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel voor sites met grondsporen in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden aan de Zandstraat te Varsenare (deelgemeente van Jabbeke, provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied heeft een oppervlakte van 6017m² en is gelegen ten noorden van de Zandstraat en ten zuiden van een pad dat in het oosten aansluit op de Provenhofstraat. In het oosten en zuidwesten wordt het terrein omsloten door bebouwde percelen, in het noordwesten zijn sportvelden aanwezig. Het plangebied zelf is op heden grotendeels onbebouwd, op enkele kleine bijgebouwen na. Het grootste deel van het terrein is in gebruik als fruitboomgaard, maar in het noordwesten komt ook een stukje grasland voor. Het zuidwestelijke terreindeel doet op heden dienst als achtertuin bij de woning ter hoogte van de Oude Dorpsweg 48. Ten oosten van deze woning behoort een verharde oprit eveneens tot het plangebied.

Het plangebied bevindt zich momenteel in de kern van de deelgemeente Varsenare, op ca. 250m ten noordoosten van de dorpskerk. Op basis van de cartografische gegevens kan echter gesteld worden dat het plangebied minstens tot in de vroege 20ste eeuw gelegen is aan de noordoostelijke rand van de dorpskern, net buiten de bebouwing. Pas in de latere 20ste en 21ste eeuw wordt het gebied omsloten door bebouwing. Zelf bleef het terrein echter wellicht sinds ca. 1777 (Ferrariskaart) onbebouwd. Gezien het terrein de laatste eeuwen onbebouwd is gebleven, worden geen grootschalige verstoringen verwacht. Eventueel aanwezig archeologisch erfgoed zou dan ook een gunstige bewaring kunnen kennen.

De noordelijke helft van Varsenare behoort tot de lagergelegen polders, terwijl het zuidelijke deel tot de zandstreek gerekend kan worden. Het zuidelijke deel van Varsenare kent een hogere ligging vanwege de aanwezigheid van een zandrug die zich verder uitstrekt over het grondgebied van Sint-Andries. Het reliëf varieert tussen ca. +1m TAW ter hoogte van de polders in het noorden en ca. +20m TAW ter hoogte van de zandrug in het zuiden. Het plangebied bevindt zich bovenaan de noordelijke flank van de zandrug, hetgeen weerspiegeld wordt in het microreliëf van de site. Het maaiveldniveau daalt geleidelijk van zuid (ca. +13,9m TAW) naar noord (ca. +12,8m TAW). Er zijn geen natuurlijke waterlopen in de nabijheid van het plangebied. Bodemkundig kunnen droge zandbodems met verbrokkelde textuur B-horizont of zwak ontwikkelde textuur B-horizont verwacht worden op het terrein.

Op de zandrug waarop het plangebied is gelegen werden reeds meerdere archeologische sites opgegraven, die aantonen dat er in de nabijheid van het terrein een eerder dense bewoning was tijdens onder meer de late ijzertijd, de Romeinse periode en de vroege middeleeuwen. Funeraire sporen uit deze periode werden eveneens aangetroffen, alsook een kringgreppel uit de bronstijd. Ook uit de latere middeleeuwen, de nieuwe tijd en de Eerste Wereldoorlog zijn archeologische sites gekend in de omgeving. Artefacten uit de steentijd werden bij deze onderzoeken ook sporadisch aangetroffen, echter steeds in secundaire context.

Op basis van deze gegevens kan gesteld worden dat er voor het plangebied een verhoogde archeologische verwachting geldt voor sites met grondsporen uit diverse periodes. In situ bewaring van steentijd artefactensites wordt niet verwacht op het plangebied (gelegen op de noordflank van een zandrug, geen natuurlijke waterlopen in de buurt, enkel vondsten in secundaire context gekend in de omgeving).

In eerste instantie zullen de bestaande bijgebouwtjes, verhardingen en bomen verwijderd worden. Vervolgens zal het terrein verkaveld worden in twaalf nieuwe loten voor open en halfopen bebouwing, georiënteerd langsheen een nieuwe interne wegenis die zal worden aangelegd langs de oostelijke zijde van het terrein. In het noorden zal de wegenis afbuigen naar het westen om toegang te verschaffen tot loten 9 t.e.m. 12. Langsheen de wegenis worden in deze zone enkele parkeerstroken voorzien. De nieuwe woningen worden voorzien met een voor-, achter- en zijtuin, waarin plaats voor een carport wordt voorbehouden. Verder wordt rondom de woningen en de wegenis een nieuwe groenzone aangelegd. In het westelijke deel van het terrein worden binnen deze groenzone infiltratievoorzieningen uitgewerkt. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden binnen de grenzen van het plangebied: de sloop van de bestaande bebouwing, het opbreken van de bestaande verharding, het rooien van de bomen, het bouwrijp maken van het terrein, de bodemingrepen voor de aanleg van de interne wegenis, de aanleg van nutsleidingen, de funderingswerken, het optrekken van de nieuwe woningen, de aanleg van tuinen, groenzones en verhardingen, het uitgraven van de infiltratievoorziening enz. Ook het werfverkeer zal invloed hebben op de ondergrond. Aangezien het dossier een verkavelingsaanvraag betreft, moet rekening gehouden worden met een integrale bodemverstoring over het volledige plangebied.

Het plangebied kent een verhoogde archeologische verwachting voor sites met grondsporen uit diverse periodes. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarvan het archeologisch belang reeds werd aangetoond. Er dient dus verder vooronderzoek plaats te vinden, in uitgesteld traject, na het verwijderen van de begroeiing.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek, de modaliteiten hiervan worden behandeld in het programma van maatregelen.

5. Bibliografie

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Bakeroothoeve*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/300055>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Bonsecourstraat*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/216974>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Coudeveldt*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/217749>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Coudeveldt*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/218617>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *d'Hooghe Noene*, geraadpleegd op 2 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/306011>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *de Manlaan*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/164765>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Gistelsteenweg 134*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/159061>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Gistelsteenweg*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/226760>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Grote Themis I*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/304974>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hoeve Ter Scotelaere*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/304978>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof van Straeten 1-1A*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/304981>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof van Straeten I*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/980098>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof Van Straeten*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/982009>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof van Straeten*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/216979>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof van Straeten*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/217100>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof van Straeten*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/213125>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof van Straeten*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/215446>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof van Straeten*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/218560>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Hof van Straten tennisterreinen*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/157269>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Jabbeke Kerkebeekstraat*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/980666>.

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Kasteel De Blauwe Toren*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/304979>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Legeweg 1*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/300830>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Legeweg*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/219629>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Legeweg*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/983706>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Legeweg*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/216978>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Legeweg*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/216989>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *legeweg*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/217750>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Oude Dorpsweg 106-108*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/981307>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Oude Dorpsweg 58*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/304977>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Oude Dorpsweg 79*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/300037>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Oude Dorpsweg 1*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/153001>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Oudenburgweg 1*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/300036>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Oudenburgweg*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/218138>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Oudenburgweg*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/224169>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Ten Bogaerde 1*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/306030>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Varsenare*, geraadpleegd op 2 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/14725>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Westernieuwweg*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/215373>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Zandstraat (noord)*, geraadpleegd op 2 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/300049>.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2023, *Zeeweg 1*, geraadpleegd op 5 juni 2023 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/304975>.
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2022 (bron: geopunt.be).....	8
Figuur 2 Opmetingsplan van de bestaande toestand (bron: initiatiefnemer).	9
Figuur 3 Zicht op het plangebied vanop de Zandstraat in het zuidwesten (bron: http://maps.google.be/).	10
Figuur 4 Geplande werken geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).	11
Figuur 5 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).	12
Figuur 6 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	13
Figuur 7 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	14
Figuur 8 Zicht op het kadasterplan ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).	14
Figuur 9 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)... ..	15
Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).....	16
Figuur 11 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).	16
Figuur 12 Zicht op de potentiële bodemerosiekaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).	17
Figuur 13 Zicht op de bodemkaart ter hoogte van het plangebied (bron: DOV).	18
Figuur 14 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	18
Figuur 15 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	19
Figuur 16 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart: type 1 (bron: geopunt.be).	19
Figuur 17 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).....	22
Figuur 18 Detailuitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	22
Figuur 19 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	23
Figuur 20 Uitsnede uit de kaart van Popp met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)... ..	23
Figuur 21 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	24
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1861 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	24
Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1883 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	25
Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1911 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	25
Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).....	26
Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).	26
Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).	27
Figuur 28 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2013-2015 (bron: geopunt.be).	27
Figuur 29 Uitsnede uit de Inventaris Onroerend Erfgoed ter hoogte van het plangebied (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed; geopunt.be).	28